

บทที่ 4

ปัจจัยที่เป็นตัวกำหนดบทบาทของจีนต่อวิกฤตินิวเคลียร์บนคาบสมุทรเกาหลี

ดังที่กล่าวไว้ในบทที่ 3 แล้วถึงบทบาทของจีนในการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งบนคาบสมุทรเกาหลีหลังสงครามเย็น โดยปัญหาดังกล่าวนั้นเกิดมาจากการพัฒนาและครอบครองนิวเคลียร์ของเกาหลีเหนือที่กลายมาเป็นวิกฤติบนคาบสมุทรเกาหลีครั้งที่หนึ่งและสองในเวลาต่อมา ดังนั้น ในบทนี้จะได้วิเคราะห์ให้เห็นถึง ปัจจัย ที่ผลักดันให้จีนเข้าไปมีบทบาทต่อวิกฤตินิวเคลียร์บนคาบสมุทรเกาหลี ซึ่งแบ่งออกเป็น ปัจจัยภายใน ที่เกิดจากสภาพแวดล้อมภายในประเทศของจีนเองและ ปัจจัยภายนอก ที่เกิดจากสภาพแวดล้อมระหว่างประเทศ ปัจจัยทั้งสองประการได้ส่งผลกระทบต่อบทบาทและจุดยืนของจีนต่อวิกฤตินิวเคลียร์บนคาบสมุทรเกาหลีอย่างเด่นชัด ทั้งนี้ปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอกที่ผลักดันจีนให้เข้าไปมีบทบาทในวิกฤตินิวเคลียร์บนคาบสมุทรเกาหลี ระหว่างปี ค.ศ.1992 - 2006 มีดังนี้

4.1. ปัจจัยภายใน

สำหรับปัจจัยภายในที่กำหนดความเป็นไปของบทบาทจีนต่อวิกฤตินิวเคลียร์บนคาบสมุทรเกาหลี ได้แก่

4.1.1. แนวคิดของผู้นำ

หลังสงครามเย็น แม้นโยบายด้านเศรษฐกิจจะทวีความสำคัญมากขึ้น แต่จีนยังดำเนินนโยบายที่เน้นประเด็นความมั่นคง เนื่องจากความมั่นคงเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้เกิดสันติภาพและนำมาซึ่งบรรยากาศที่เอื้ออำนวยต่อการพัฒนาประเทศให้ก้าวไปสู่ความสำเร็จของนโยบายการปฏิรูปของจีน โดยเฉพาะความมั่นคงในภูมิภาคเป็นสิ่งที่จีนคำนึงถึงอันดับต้นๆ ของนโยบาย ด้วยเหตุนี้ ประเด็นอาวุธนิวเคลียร์ของเกาหลีเหนือย่อมส่งผลกระทบต่อสันติภาพและเสถียรภาพในเอเชียตะวันออก อันจะนำไปสู่การบั่นทอนเสถียรภาพทางเศรษฐกิจของจีน ดังนั้น ผู้นำจีนไม่ว่าจะเป็นเจียงเจ๋อหมินหรือหูจิ่นเทาต่างตระหนักถึงความสำคัญของปัญหานี้ และได้กำหนดบทบาทท่าทีของจีนให้ดำเนินไปตามวัตถุประสงค์เดียวกันนั่นคือ การมุ่งรักษาสันติภาพและเสถียรภาพบนคาบสมุทรเกาหลี ตลอดจนการทำให้คาบสมุทรเกาหลีปลอดจากอาวุธ

นิวเคลียร์นั่นเอง ดังนั้น การพิจารณาถึงแนวคิดของประธานาธิบดีเจียงเจ๋อหมินและหูจิ่นเทา จึงมีความสำคัญที่จะทำความเข้าใจนโยบายและการกำหนดบทบาทของจีนต่อวิกฤตินิวเคลียร์บนคาบสมุทรเกาหลีเป็นอย่างดี

ดังที่กล่าวมาแล้วในบทที่ 2 ถึงนโยบายต่างประเทศของเจียงเจ๋อหมิน ที่เน้นให้ความสำคัญต่อสันติภาพและการพัฒนาควบคู่กันไปภายใต้ยุทธศาสตร์แนวคิดความมั่นคงใหม่ หรือ New Security Concept โดยเจียงเจ๋อหมินต้องการให้ประเทศใช้วิธีการปรึกษาหารือเพื่อแก้ไขปัญหาต่างๆ ตลอดจนสนับสนุนความร่วมมือทางด้านความมั่นคง ทั้งในระดับภูมิภาคและระดับโลกเพื่อมุ่งให้สภาวะแวดล้อมระหว่างประเทศเต็มไปด้วยสันติภาพและความสงบสุข เนื่องจากเจียงเจ๋อหมินมีแนวความคิดว่าความมั่นคงร่วมกันนั้นมีพื้นฐานมาจากความเชื่อใจกัน ผลประโยชน์ร่วมกัน ความเสมอภาคต่อกัน และความร่วมมือกัน ซึ่งจะเป็ปัจจัยสนับสนุนให้จีนสามารถบรรลุเป้าหมายตามนโยบายเปิดประเทศและนโยบายปฏิรูป

แนวความคิดของเจียงเจ๋อหมิน เห็นได้จากคำแถลงรายงานต่อที่ประชุมสมัชชาพรรคคอมมิวนิสต์ครั้งที่ 16 ว่า "สันติภาพและการพัฒนาเป็นประเด็นสำคัญในปัจจุบัน การรักษาสันติภาพ ส่งเสริมการพัฒนาก็เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องและเป็นความหวังของทุกประเทศในโลก ไม่ว่าสถานการณ์ของโลกจะเป็นอย่างไร จีนก็ยังคงยึดมั่นในนโยบายต่างประเทศที่มีจุดยืนของตัวเอง และแสวงหาสันติภาพ ในขณะเดียวกัน จีนจะเน้นการพัฒนาทั้งภายในประเทศจีนเองและพัฒนาโลกไปพร้อมกัน เพราะจีนต้องอาศัยโอกาสที่โลกมีสันติภาพนี้เพื่อพัฒนาตนเองอย่างเร่งด่วน"¹ ซึ่งเป็นการตอกย้ำว่าผู้นำจีนให้ความสำคัญต่อสันติภาพที่ยั่งยืนและเสถียรภาพที่มั่นคงมากเพียงใด

ด้วยเหตุผลดังกล่าว รัฐบาลเจียงเจ๋อหมิน จึงดำเนินนโยบายกระชับความสัมพันธ์กับประเทศเพื่อนบ้าน โดยดำเนินใช้วิธีทางการทูตในการจัดการกับภัยคุกคามต่อความมั่นคงของจีน และลดความตึงเครียดกับประเทศเพื่อนบ้าน เพื่อมุ่งสร้างสภาวะแวดล้อมระหว่างประเทศที่เอื้ออำนวยต่อการปฏิรูปเศรษฐกิจ เมื่อเกิดวิกฤตินิวเคลียร์บนคาบสมุทรเกาหลีจากสาเหตุโครงการพัฒนาและครอบครองอาวุธนิวเคลียร์ของเกาหลีเหนือ นั้น จีนเลือกแสดงบทบาทเชิงสร้างสรรค์ต่อวิกฤตินิวเคลียร์ครั้งแรก ด้วยการเป็นตัวกลางไกล่เกลี่ยในการเจรจาปัญหาความขัดแย้งระหว่างเกาหลีเหนือกับสหรัฐอเมริกา

¹ Jiang Zemin's speech at 16th Party Congress [Online]. 2002. Available from: http://www.china.org.cn/chinese/zhuanti/229*08.htm[31/05/2003].

ผู้นำจีนพยายามใช้แนวทางการปฏิบัติเชิงรุกเพื่อนำมาซึ่งสันติภาพและเสถียรภาพบนคาบสมุทรเกาหลี โดยเมื่อวิกฤตินิวเคลียร์ฯ เกิดขึ้นครั้งแรกในช่วงต้นปี ค.ศ. 1993 เจียงเจ๋อหมินได้เชื้อเชิญ คิมอิลซุง เดินทางไปกรุงปักกิ่งเพื่อโน้มน้าวเกาหลีเหนือให้ปฏิบัติตามคำเรียกร้องของสหรัฐอเมริกา และในปีต่อมา จีนได้ตัดสินใจเข้าร่วมในการประชุมเออาร์เอฟโดยหวังใช้ความร่วมมือทางด้านความมั่นคงเป็นเครื่องมือช่วยคลี่คลายปัญหาอาวุธนิวเคลียร์ของเกาหลีเหนือพร้อมทั้งเป็นการคานอำนาจกับสหรัฐอเมริกา ซึ่งวิธีการในการแก้ไขปัญหาของจีนตั้งอยู่บนแนวทางที่มีความแตกต่างไปจากสหรัฐอเมริกา ในขณะเดียวกัน แม้วัตถุประสงค์ของจีนที่มุ่งให้เกาหลีเหนือยกเลิกโครงการอาวุธนิวเคลียร์เหมือนกับสหรัฐอเมริกา แต่จีนมิได้บีบบังคับเกาหลีเหนืออย่างที่สหรัฐอเมริกาต้องการ และยังคงคัดค้านการคว่ำบาตรเกาหลีเหนืออีกด้วย รัฐบาลภายใต้การนำของเจียงเจ๋อหมิน แสดงจุดยืนชัดเจนในการเน้นใช้การเจรจาเพื่อแก้ไขปัญหาเท่านั้น และจีนพยายามปฏิบัติตนเป็นผู้ไกล่เกลี่ยที่ดีเพื่อให้ความตึงเครียดผ่อนคลายลง ในกรณีนี้ผู้นำจีนแนะนำว่า “ถ้าเราคุยกับเกาหลีเหนือต้องคุยอย่างนุ่มนวลและใช้ความอดทน”²

จีนพยายามกระตุ้นเกาหลีเหนือให้ความร่วมมือกับสหรัฐอเมริกาและไอเออีเอ เพื่อหลีกเลี่ยงการถูกคว่ำบาตรจากมติแห่งสหประชาชาติ ทั้งนี้เพราะจีนไม่ต้องการให้เกาหลีเหนือต้องถูกโดดเดี่ยวจากประชาคมโลก จนอาจทำให้เกาหลีเหนือที่กำลังมีปัญหาด้านเศรษฐกิจภายในประเทศอยู่ ต้องประสบความยากลำบากมากขึ้น และกลายเป็นสาเหตุการล่มสลายของเกาหลีเหนือได้ในที่สุด นอกจากนี้ ผู้นำจีนยังแสดงความต้องการให้ประเทศต่างๆ ร่วมในการสร้างสรรค์สันติภาพและเสถียรภาพความมั่นคง เห็นจากการที่เจียงเจ๋อหมินกล่าวแถลงในวาระการประชุม Conference on Disarmament เมื่อวันที่ 26 มีนาคม ค.ศ. 1999 ณ กรุงเจนีวา ว่า “การที่จีนเป็นชาติที่รักสงบ ดังนั้น การทำงานเพื่อสันติภาพ เสถียรภาพ ความร่วมมือ และการพัฒนาเป็นสิ่งที่ประเทศและประชาชนที่รักสันติต้องทำร่วมกัน ที่สำคัญเราต้องไม่ลืมบทเรียนอันน่าขมขื่นจากสงครามโลกทั้ง 2 ครั้งและต้องไม่ละความพยายามในการทำให้โลกนี้มีสันติภาพและความมั่นคง”³ ด้วยเจตนารมณ์ดังกล่าว ผู้นำจีนจึงต้องการให้เกาหลีเหนือยุติโครงการพัฒนา ผลิต และครอบครองอาวุธนิวเคลียร์ ในขณะเดียวกัน ก็ไม่ยอมให้วิกฤตินิวเคลียร์บนคาบสมุทรเกาหลีกลายเป็นสาเหตุที่ทำให้เกิดความไร้เสถียรภาพในภูมิภาค และเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืนของจีน

² Patrick Cockburn, "Peking urges Koreans to talk," *Independent* (London), 28 March 1994, p.11.

³ Jiang Zemin's speech at the Conference on Disarmament [Online]. 1999. Available from: <http://www.fmprc.gov.cn/ce/ceun/eng/zghlhg/cj/unga/t29298.htm>[7/03/2004].

เมื่อเกิดวิกฤตินิวเคลียร์ฯ ครั้งที่สอง เจียงเจ๋อหมิน ผู้นำจีนยังแสดงถึงแนวทางปฏิบัติเชิงรุก ด้วยการเดินทางไปประชุมอย่างไม่เป็นทางการร่วมกับประธานาธิบดีบุชถึงในไร่ครอฟอร์ด มลรัฐเท็กซัส เมื่อวันที่ 25 ตุลาคม ค.ศ. 2002 โดยในการประชุมนั้น ผู้นำจีนมีความคิดเห็นว่า "จุดยืนของจีนในการแก้ไขปัญหานิวเคลียร์บนคาบสมุทรเกาหลีถือเป็นการตอบสนองต่อผลประโยชน์ของทุกฝ่ายและได้รับการตอบรับจากประชาคมโลกอีกด้วย จึงเป็นเสมือนความยินยอมพร้อมใจกันเพื่อแก้ไขปัญหาพร้อมกันนั่นเอง"⁴

ต่อมาในสมัยหูจิ่นเทา ผู้นำรุ่นที่ 4 ซึ่งนำยุทธศาสตร์การพัฒนาอย่างสันติ (peaceful development) มาใช้เป็นส่วนสำคัญในการดำเนินนโยบายต่างประเทศเพื่อให้เน้นถึงการทูตเพื่อสันติภาพ และการพัฒนาของจีนที่ไม่ได้เป็นภัยคุกคามต่อความมั่นคงของภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้และต่อโลกแต่ประการใด หรือเป็นภัยคุกคามจากจีน (China threat)* ดังที่สหรัฐอเมริกาและญี่ปุ่นเป็นผู้สร้างขึ้นมาหากกลับส่งเสริมให้จีนเป็นมหาอำนาจที่มีความรับผิดชอบในการสร้างสรรค์ความมั่นคงและเสถียรภาพให้เกิดในภูมิภาคโดยสันติวิธี หรืออีกนัยหนึ่ง หูจิ่นเทอดำเนินยุทธศาสตร์นี้เพื่อให้เอื้อต่อผลประโยชน์ของจีนในการพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืน ในสภาวะแวดล้อมระหว่างประเทศที่มีสันติภาพถาวร จากการที่จีนใช้วิธีการเจรจาสันติภาพ 6 ฝ่ายเป็นทางออกของวิกฤตินิวเคลียร์บนคาบสมุทรเกาหลี

ทั้ง หูจิ่นเทา และ เหวินเจียวเป่า ต่างเป็นผู้นำจีนสูงสุดที่เป็นพวกเทคโนโลยีมากกว่ายึดมั่นในอุดมการณ์และกองทัพ จึงดำเนินนโยบายที่แสดงความเป็นมหาอำนาจที่มีความรับผิดชอบในการจัดการกับปัญหาอย่างสันติวิธี มากกว่าเน้นการใช้พลังอำนาจทางการทหาร เช่น ในระหว่างการเจรจา 6 ฝ่ายรอบแรก เมื่อหูจิ่นเทามีโอกาสพบปะเจรจากับประธานาธิบดีโหม่เหียน ผู้นำเกาหลีใต้ เขาได้แสดงความคิดเห็นว่า "จีนยืนยันที่จะรักษาสันติภาพและเสถียรภาพบนคาบสมุทรเกาหลี ในขณะที่เดียวกัน จีนก็ต้องการให้คาบสมุทรเกาหลีปลอดจากอาวุธนิวเคลียร์ และดำเนินการแก้ไขปัญหาวิกฤตินิวเคลียร์บนคาบสมุทรเกาหลีด้วยสันติวิธี ผ่านกระบวนการเจรจา และให้รวมประเด็นความมั่นคงปลอดภัยของเกาหลีเหนือไว้ในการเจรจาด้วย เห็นได้ว่า นโยบาย

⁴ China's Stance of Peacefully Resolving the Nuclear Issue [Online]. 2002. Available from: <http://www.fmprc.gov.cn/adig/aditg/t104321.htm> [02/10/2004].

*ภัยคุกคามจากจีนเกิดขึ้นจากการที่สหรัฐอเมริกาและญี่ปุ่นมองจีนในช่วงหลังสงครามเย็นว่าเป็นประเทศที่มีการเติบโตทางเศรษฐกิจมาก ประกอบกับเป็นประเทศที่มีการพัฒนาศักยภาพทางด้านกองทัพมาจนกระทั่งดิค เชนีย์ (Dick Cheney) ออกมาวิจารณ์ในเดือนธันวาคม ค.ศ. 1991 ว่า จีนเป็นเสมือนภัยคุกคามที่มีศักยภาพในระยะยาวต่อความมั่นคงของเอเชียและสหรัฐอเมริกา

จีนต่อคาบสมุทรเกาหลีไม่เคยเปลี่ยนแปลงและจีนจะแสดงบทบาทเชิงสร้างสรรค์เช่นนี้ตลอดไป”⁵ ต่อมาเมื่อเกาหลีเหนือยอมรับว่ามีนิวเคลียร์ไว้ในครอบครอง และตัดสินใจไม่ร่วมเข้าในการเจรจา 6 ฝ่ายอีกต่อไปเมื่อวันที่ 10 กุมภาพันธ์ ค.ศ. 2005 จีนได้แสดงความเป็นมหาอำนาจที่มีความรับผิดชอบอีกครั้ง ด้วยการโน้มน้าวเกาหลีเหนือให้เข้าร่วมในการเจรจา พร้อมเสนอตัวเป็นเจ้าภาพในการเจรจาครั้งต่อไปด้วย

ในช่วงกลางปี ค.ศ. 2005 หูจิ้นเทาได้มีโอกาสพบปะเจรจากับคอนโดลิซซา ไรซ์ รัฐมนตรีกระทรวงต่างประเทศสหรัฐอเมริกา เขาได้เสนอแนะและเรียกร้องให้จัดการเจรจา 6 ฝ่ายรอบที่ห้าขึ้นโดยเร็ว โดยหูจิ้นเทามีความเห็นที่ “จีนหวังว่าเป็นโอกาสดีที่ทุกฝ่ายจะเข้ามาร่วมแสวงหาข้อตกลงอย่างสันติ โดยผ่านกระบวนการเจรจาอีกครั้งเพื่อให้เกิดสันติภาพ และเสถียรภาพบนคาบสมุทรเกาหลีและในเอเชียตะวันออก ทั้งนี้จีนพร้อมจะแสดงบทบาทสร้างสรรค์ในการติดต่อใกล้ชิด และให้ความร่วมมือกับทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง ซึ่งรวมถึงสหรัฐอเมริกา เพื่อนำไปสู่การเจรจารอบต่อไปในเร็ววัน”⁶

แต่การเจรจาต้องพบเจอกับอุปสรรคเสียก่อน เมื่อเกาหลีเหนือทำการทดลองยิงขีปนาวุธจนทำให้ประธานาธิบดี หูจิ้นเทา โทรศัพท์สายตรงถึงประธานาธิบดีบุชในวันที่ 6 กรกฎาคม ค.ศ. 2006 เพื่อหวังให้สหรัฐอเมริการ่วมมือกับจีนในการรักษาสันติภาพบนคาบสมุทรโดยไม่ใช้วิธีความรุนแรงจัดการกับการกระทำของเกาหลีเหนือ* ซึ่งแสดงให้เห็นถึงความวิตกกังวลของผู้นำจีนที่มีต่อความมั่นคงปลอดภัยของเกาหลีเหนือ โดยหูจิ้นเทาเสนอความเห็นที่ “จีนยังคงต้องการสนับสนุนให้คาบสมุทรเกาหลีปลอดจากอาวุธนิวเคลียร์ โดยจีนเต็มใจที่จะทำให้เกิดความพยายามร่วมกันจากทุกฝ่ายในการจัดการกับปัญหาอย่างสุขุมและอดทน เพื่อป้องกันไม่ให้เกิดสถานการณ์เลวลงหรือเกินกว่าการควบคุม และจีนต้องการเรียกร้องให้มีการประชุมครั้งต่อไปโดยเร็ว เพื่อรักษาสันติภาพ

⁵ China, ROK Leaders call for More Talks on Nuclear Issue [Online]. 2003. Available from: <http://www.China.org.cn/english/international/69215.htm> [08/07/2003].

⁶ Hu Hails Resumption of Six – Party Talks [Online]. 2005. Available from: <http://www.china.org.cn/english/international/134554.htm> [11/07/2005].

* วิธีการนี้ แซมมวล เอส. คิม (Samuel S. Kim) นักวิชาการผู้เชี่ยวชาญด้านเกาหลีแห่งมหาวิทยาลัยโคลัมเบีย กล่าวยืนยันว่า เรื่องนี้เป็นความจริง เนื่องจากตลอดระยะเวลา 3 เดือนแรกของปี ค.ศ. 2003 ผู้นำจีนใช้โทรศัพท์ทางไกลติดต่อกับผู้นำเกาหลีเหนือและสหรัฐอเมริกามากกว่า 50 ครั้งด้วยกัน อ้างถึงใน [China hopes concerned parties fulfill words on Korean Peninsula](http://news.xinhuanet.com/english/200702/15/content_5744244.htm)[Online]. 2007. Available from: http://news.xinhuanet.com/english/200702/15/content_5744244.htm[15/02/2007].

และความมั่นคงให้เกิดขึ้นบนคาบสมุทรเกาหลีและในเอเชียตะวันออก”⁷

ส่วนผู้นำคนอื่น ๆ ในคณะรัฐบาลก็ได้แสดงที่ทำในทิศทางเดียวกัน ไม่ว่าจะเป็น หลี่จ้าวซิง รัฐมนตรีกระทรวงต่างประเทศ ผู้ดำเนินการคลี่คลายปัญหาความขัดแย้งโดยใช้วิธีโทรศัพท์ทางไกล สายตรง เพื่อเจรจาถกเถียงปัญหาต่างๆ กับผู้แทนอีก 5 ฝ่าย คือ เกาหลีเหนือ สหรัฐอเมริกา เกาหลีใต้ ญี่ปุ่น และรัสเซีย⁸ โดยเขาได้โทรศัพท์พูดคุยกับรัฐมนตรีกระทรวงต่างประเทศของสหรัฐอเมริกา ญี่ปุ่น เกาหลีใต้ และรัสเซีย เพื่อขอร้องให้ใช้ความยับยั้งชั่งใจในการตอบโต้เกาหลีเหนือ พร้อมกับยืนยันว่า จีนเองจะพยายามรักษาเสถียรภาพและสันติภาพในคาบสมุทรเกาหลีและคัดค้านการกระทำใดๆ ที่สร้างความตึงเครียดให้เพิ่มขึ้น และจีนยังได้ออกแถลงการณ์ยืนยันนโยบายและการทูตของจีนไปในทำนองเดียวกัน

อย่างไรก็ดี หลี่จ้าวซิง ได้ให้สัมภาษณ์ใน “Der Spiegel” หนังสือพิมพ์รายสัปดาห์ของเยอรมนีว่า “การทำให้เกิดสันติภาพและเสถียรภาพบนคาบสมุทรเกาหลีมาจากการที่คาบสมุทรเกาหลีต้องปลอดจากอาวุธนิวเคลียร์ รวมทั้งการส่งเสริมความมั่นคงปลอดภัยให้เกาหลีเหนือ เพราะเป็นสองตัวแปรสำคัญในการแก้ไขปัญหาอาวุธนิวเคลียร์ที่แท้จริง” หลี่จ้าวซิง ยังได้เรียกร้องและกระตุ้นบรรดาชาติต่างๆ ที่เกี่ยวข้องในวิกฤตินิวเคลียร์บนคาบสมุทรเกาหลี ให้มีความไว้เนื้อเชื่อใจต่อกัน สนับสนุนให้มีความคิดเห็นไปในทิศทางเดียวกัน ตลอดจนเสนอแนะให้ใช้วิธีการเจรจาปรึกษาหารือเพื่อแก้ไขปัญหานี้เท่านั้น แม้การเจรจาต้องใช้ทั้งเวลา ความอดทน ไหวพริบ และเป็นกระบวนการที่ซับซ้อนลำบากยากเย็นก็ตาม แต่ความพยายามเหล่านี้จะเป็นหนทางเดียวที่ช่วยทำให้เกิดสันติภาพและเสถียรภาพบนคาบสมุทรเกาหลีและในภูมิภาค รัฐมนตรีกระทรวงต่างประเทศจีนยังกล่าวเตือนอีกว่า ถ้าหากความขัดแย้งเปลี่ยนแปลงไปในทิศทางที่ใช้ความรุนแรงต่อกัน จะยิ่งทำให้เกิดความหายนะทั้งในภูมิภาคและต่อโลก⁹

ในส่วนของ หวางอี้ รัฐมนตรีช่วยกระทรวงต่างประเทศ ผู้เป็นตัวแทนจีนเข้าร่วมในการเจรจา 6 ฝ่าย และรับหน้าที่เป็นประธานในการประชุมรอบแรกได้เสนอความคิดเห็นต่อบรรดา

⁷ China calls for dialogue to solve Korean nuclear issue [Online]. 2006. Available from: <http://english.people.com.cn/90002/91673/91720/6234115.html>[07/08/2006].

⁸ Ding Zhitao, “All Eyes Turn to Pyongyang,” Beijing Review 9(September 2005): 52.

⁹ China's stance on Korean nuclear issue [Online]. 2002 Available from: http://news.xinhuanet.com/english/2003-12/3/content_560548.htm [03/12/2002].

สื่อมวลชนจากสำนักข่าวซินหัว สถานีโทรทัศน์ซีซีทีวี หนังสือพิมพ์ไชน่าเดลีและพีเพิลเดลี เมื่อวันที่ 26 สิงหาคม ค.ศ. 2003 ว่า “การเจรจาเป็นก้าวสำคัญอีกขั้นหนึ่งที่จะเดินหน้าไปสู่การแก้ไขวิกฤตินิวเคลียร์โดยสันติวิธี เริ่มตั้งแต่การเจรจา 3 ฝ่ายในเดือนเมษายนที่ผ่านมา ซึ่งนับเป็นนิมิตหมายที่ดี แม้ปัญหาจะมีความสลับซับซ้อนอยู่มาก และอาจไม่สามารถแก้ไขผ่านการถกเถียงกันเพียง 1 หรือ 2 ครั้งก็ตาม แต่ความพยายามจากทุกฝ่ายจะช่วยแก้ปัญหานี้ได้ จีนในฐานะเป็นประเทศเจ้าภาพ จะช่วยอำนวยความสะดวกทุกอย่างเพื่อให้การเจรจา 6 ฝ่ายรุดหน้า โดยจีนหวังว่าทุกฝ่ายจะร่วมกันพิจารณาถึงเสถียรภาพความปลอดภัยให้เกาหลีเหนือด้วย”¹⁰

รวมทั้ง อู๋ต้าเหว่ย รัฐมนตรีช่วยกระทรวงต่างประเทศจีน ซึ่งเป็นตัวแทนฝ่ายจีนร่วมในการเจรจา 6 ฝ่าย ให้ความสำคัญต่อการเจรจาเพื่อแก้ไขปัญหาอาวุธนิวเคลียร์ของเกาหลีเหนือว่า “จีนหวังว่าประเทศต่างๆที่เกี่ยวข้องจะติดต่อกันมากขึ้น และสร้างความเข้าใจร่วมกันผ่านการเจรจา 6 ฝ่าย เพราะความเข้าใจกันจะช่วยแก้ไขปัญหาต่างๆ ได้ง่ายขึ้น แม้แต่ละฝ่ายจะมีข้อแม้ในเชิงประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม เศรษฐกิจ และระดับการพัฒนาทางสังคมที่แตกต่างกัน แต่ถ้าทั้ง 6 ฝ่ายหันหน้ามาพูดคุยกัน จีนก็จะพยายามทำให้ผลประโยชน์ของทั้ง 6 ฝ่ายมาพบเจอกัน”¹¹

สรุปว่า แนวความคิดของเหล่าผู้นำจีนล้วนมองโลกในแง่ดี และพยายามใช้สันติวิธีเพื่อสร้างสรรค์การแก้ไขปัญหาอาวุธนิวเคลียร์ของเกาหลีเหนือ อีกทั้งต้องการให้เกาหลีเหนือมีเสถียรภาพความปลอดภัย ทั้งนี้ก็เพื่อไม่ให้วิกฤตินิวเคลียร์บนคาบสมุทรเกาหลีเป็นอุปสรรคต่อนโยบายของจีนในการรักษาสันติภาพและเสถียรภาพถาวรบนคาบสมุทรแห่งนี้ ซึ่งจะส่งเสริมการพัฒนาประเทศของจีนให้ดำเนินราบรื่นต่อไป

¹⁰ Vice Foreign Ministry Wang Yi, Head of the Chinese Delegation to the Six Party Beijing Talks [Online]. 2003. Available from: <http://www.fmprc.gov.cn/eng/gjw/girdwt/t25372.htm>[26/08/2003].

¹¹ Wu Calls for Constructive Efforts in Six – Party Talks [Online]. 2005. Available from: <http://www.china.org.cn/english/2005/Nov/148388.htm>[11/11/2005].

4.1.2. นโยบายภายในของจีน

4.1.2.1. นโยบายด้านความมั่นคงดั้งเดิม (Traditional Issues)

(1) นโยบายป้องกันภัยคุกคามจากสหรัฐอเมริกา

นอกจากนั้น การสิ้นสุดของสงครามเย็นทำให้จีนต้องปรับตัวให้เข้ากับโลกที่มีสภาพแตกต่างไปจากช่วงสงครามเย็น เนื่องจากสหรัฐอเมริกากลายเป็นอภิมหาอำนาจที่มีความแข็งแกร่งในทุกๆ ด้าน จีนจึงจำเป็นต้องปรับนโยบายของตนเพื่อรับมือกับสหรัฐอเมริกา และระมัดระวังในการมีปฏิสัมพันธ์กับสหรัฐอเมริกา โดยเป้าหมายพื้นฐานของจีนก็คือ อย่างน้อยที่สุด จีนต้องไม่เป็นศัตรูกับสหรัฐอเมริกาก่อน เพื่อป้องกันไม่ให้เกิดกระทบกระเทือนต่อการพัฒนาประเทศที่เป็นเป้าหมายสูงสุดของจีน เพราะจีนตระหนักดีถึงอิทธิพลของสหรัฐอเมริกาที่อาจจะขัดขวางจีนในกิจการต่างๆ ได้ ในขณะเดียวกัน แม้จีนจะไม่เห็นด้วยกับระเบียบโลกใหม่ของสหรัฐอเมริกา แต่จีนเห็นความจำเป็นที่จะต้องรักษาความสัมพันธ์กับสหรัฐอเมริกา ในลักษณะที่หลีกเลี่ยงการเผชิญหน้า ดำเนินการเชิงรับมากกว่าเชิงรุก และใช้วิถีทางการทูตมากกว่าการแก้ปัญหาด้วยกำลัง และที่สำคัญคือ พยายามลดความตึงเครียดระหว่างจีนกับสหรัฐอเมริกา¹²

โดยสรุป จากการที่จีนระมัดระวังภัยคุกคามจากสหรัฐอเมริกา ทำให้จีนมีเป้าหมายในนโยบายต่อสหรัฐอเมริกา เพื่อมุ่งสร้างและพัฒนาความสัมพันธ์ที่ดีกับสหรัฐอเมริกา ตลอดจนปรับปรุงแก้ไขความขัดแย้งระหว่างกัน และขยายขอบเขตความร่วมมือทั้งในระดับทวิภาคี ระดับภูมิภาค และระดับโลก

(2) นโยบายต่อต้านลัทธิครองความเป็นเจ้า และการมีฐานทัพในต่างแดน

หลังสงครามเกาหลีเป็นต้นมา สหรัฐอเมริกาได้ขยายอิทธิพลครอบงำทั้งเกาหลีใต้และญี่ปุ่น การมีฐานทัพสหรัฐอเมริกาตั้งอยู่ในสองประเทศ ทำให้จีนตระหนักถึงอิทธิพลของสหรัฐอเมริกาที่แผ่ขยายกว้างมากขึ้น ในทัศนะของจีนเห็นว่า ไม่ควรให้เกิดภาวะที่มีเพียงประเทศใดประเทศหนึ่งเป็นผู้กำหนดความเป็นไปของโลก อันจะนำไปสู่การครอบงำประเทศอื่นๆ ตามแบบ

¹² จีระพร จีระนันท์กิจ, นโยบายต่างประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีนต่อสหรัฐอเมริกาในยุคประธานาธิบดีคลินตัน (ค.ศ. 1993 – 2001), หน้า 64 – 65.

ลัทธิครองความเป็นเจ้าที่จีนได้แสดงจุดยืนต่อต้านมาตั้งแต่ในอดีต โดยจีนสนับสนุนภาวะหลายขั้วอำนาจ (multipolar) เพื่อให้จีนสามารถมีบทบาทในการร่วมกำหนดความเป็นไปในโลกได้มากขึ้น และสามารถดำเนินนโยบายอย่างมีอิสระ

การที่สหรัฐอเมริกาพยายามแผ่อิทธิพลเหนือคาบสมุทรเกาหลีและในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ด้วยการมีเกาหลีใต้กับญี่ปุ่นเป็นพันธมิตรใกล้ชิด ตลอดจนมีฐานทัพและกองทหารประจำการอยู่ทั้งในสองประเทศ การกระทำดังกล่าว นอกจากถือเป็นภัยคุกคามต่อความมั่นคงของจีนแล้ว ยังเป็นการท้าทายอำนาจดั้งเดิมของจีนเองด้วย เนื่องจากคาบสมุทรเกาหลีเป็นเขตอิทธิพลของจีนตั้งแต่ในอดีต และจีนยังต้องการปกป้องรักษา ตลอดจนเพิ่มพูนอำนาจของตนบนคาบสมุทรเกาหลีไว้ ในส่วนของฐานทัพของสหรัฐอเมริกาในเกาหลีใต้นั้น จีนเคยมีจุดยืนชัดเจนในการคัดค้านมาตั้งแต่ก่อนจีนจะสถาปนาความสัมพันธ์กับเกาหลีใต้ แต่ภายหลังจีนกับเกาหลีใต้มีความสัมพันธ์ทางการทูตอย่างเป็นทางการ จีนกลับสงวนท่าทีที่จะแสดงความคิดเห็นในประเด็นฐานทัพอเมริกันหนึ่งในสาเหตุนั้นอาจมาจากพฤติกรรมอันก้าวร้าวของเกาหลีเหนือ ทำให้เข้าใจว่า ผู้นำจีนมีความเข้าใจและเห็นใจความร่วมมือทางทหารระหว่างเกาหลีใต้กับสหรัฐอเมริกามากขึ้นก็เป็นได้¹³

อีกทั้งจีนยังต้องการมุ่งกระชับความสัมพันธ์กับเกาหลีใต้ให้มากขึ้น เพราะการกระทำดังกล่าว จะยิ่งช่วยสนับสนุนความร่วมมือทางด้านเศรษฐกิจที่ทั้งสองประเทศมีร่วมกัน รวมทั้งผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจที่จีนได้รับจากเกาหลีใต้อีกมากกว่าเกาหลีเหนือหลายเท่าตัว* เท่ากับเอื้ออำนวยต่อการพัฒนาจีนให้ก้าวสู่ความเป็นมหาอำนาจทางเศรษฐกิจของภูมิภาคและของโลกอีกด้วย จึงส่งผลให้จีนไม่ให้ความสำคัญต่อความร่วมมือทางการทหารระหว่างเกาหลีใต้กับสหรัฐอเมริกาว่าเป็นภัยคุกคามต่อตนอีกต่อไป แม้จีนจะไม่อยากเห็นสหรัฐอเมริกาแสดงแสนยานุภาพทางทหารบนคาบสมุทรเกาหลีก็ตาม

สำหรับฐานทัพและกองกำลังทหารของสหรัฐอเมริกาในญี่ปุ่น จากการที่ทั้งสองประเทศได้ทำสนธิสัญญาว่าด้วยความมั่นคงและความร่วมมือซึ่งกันและกันตั้งแต่ในปี ค.ศ. 1952 และมา

¹³ เซียน ธีระวิทย์, นโยบายต่างประเทศจีน, หน้า 243.

* จีนนับเป็นคู่ค้าอันดับสามของเกาหลีใต้ โดยรองจากสหรัฐอเมริกาและญี่ปุ่น ในขณะที่เกาหลีใต้เป็นคู่ค้าอันดับที่ห้าของจีนในปี ค.ศ. 1995 สินค้าที่จีนส่งไปเกาหลีใต้ที่สำคัญเป็นสินค้าเกษตร ถ่านหิน น้ำมันดิบใหม่ ฝ้ายดิบ และผลไม้ เป็นต้น ในขณะที่สินค้าที่จีนซื้อจากเกาหลีใต้ส่วนมากเป็นสินค้าอุตสาหกรรม เครื่องใช้ไฟฟ้า ไยแก้วสังเคราะห์และปุ๋ยเคมี เป็นต้น

แก้ไขใหม่ในปี ค.ศ. 1960 จนกลายเป็นรากฐานสำคัญของฐานทัพและกองกำลังทหารของสหรัฐอเมริกาในญี่ปุ่นมาจนถึงปัจจุบัน¹⁴ แม้จีนจะคัดค้านการกระทำดังกล่าว แต่เช่นเดียวกับกรณีของเกาหลีใต้ แต่เมื่อจีนเปิดความสัมพันธ์ทางการทูตเป็นทางการกับญี่ปุ่น การต่อต้านของจีนเริ่มลดน้อยลง เนื่องจากจีนต้องการสร้างสัมพันธภาพที่ดีกับญี่ปุ่นมากกว่าการเป็นศัตรู เพราะนอกจากจีนจะได้รับผลประโยชน์ทางด้านความร่วมมือด้านเศรษฐกิจกับญี่ปุ่นแล้ว ยังช่วยให้จีนสามารถรักษาดุลแห่งอำนาจในภูมิภาคได้ง่ายขึ้นด้วย จึงทำให้จีนไม่คัดค้านการมีฐานทัพของสหรัฐอเมริกาในญี่ปุ่นอย่างแข็งขันเหมือนเช่นในอดีตที่ผ่านมา

สรุปว่า แม้ในหลักการ จีนจะยืนยันในการดำเนินนโยบายต่อต้านการมีฐานทัพในต่างแดนของมหาอำนาจและประเทศต่างๆ ตลอดมา แต่สำหรับกรณีของเกาหลีใต้และญี่ปุ่นนั้น การมุ่งรักษาดุลแห่งอำนาจ และการรักษาผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจ ถือเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้จีนยึดหยุ่นกับนโยบายดังกล่าว

นอกจากนี้ เพื่อไม่ให้สหรัฐอเมริกาใช้อิทธิพลครอบงำจีนเองด้วย จีนจึงจำเป็นต้องปรับตัวให้เข้ากับกระบวนการเปลี่ยนผ่านทั้งในบริบทของเศรษฐกิจและความมั่นคงภายใน และความสัมพันธ์กับภายนอก ตลอดจนปรับเปลี่ยนนโยบายของตนเพื่อเปิดตัวเองสู่โลกภายนอก และเข้าร่วมกับองค์การต่างๆ ทั้งในระดับภูมิภาคและระดับโลกมากขึ้น เพื่อไม่ให้ตกอยู่ภายใต้อิทธิพลของสหรัฐอเมริกาไปพร้อมกับยกระดับสถานะของตัวเอง เช่น การเข้าร่วมเป็นสมาชิกในการประชุมเออาร์เอฟ และการกระชับความสัมพันธ์กับสมาคมประชาชาติเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ในนามอาเซียนบวกสาม (ASEAN + 3) เป็นต้น ทั้งหมดนี้จีนทำเพื่อไม่ให้ตนต้องถูกครอบงำภายใต้โลกที่สหรัฐอเมริกาเป็นใหญ่ และสามารถพัฒนาตนเองให้บรรลุตามเป้าหมายของนโยบายปฏิรูปเศรษฐกิจ

ในกรณีปัญหาอาวูร์นิวเคลียร์ของเกาหลีเหนือนั้น จีนพยายามใช้สันติวิธีในการแก้ไขความขัดแย้งระหว่างเกาหลีเหนือและสหรัฐอเมริกาด้วยความอดทน แม้การเจรจาสันติภาพจะยังไม่สามารถยุติความขัดแย้งลงได้ แต่บทบาทในฐานะที่เป็นตัวกลางไกล่เกลี่ยของจีนก็ช่วยผ่อนคลายความตึงเครียดในวิกฤตินิวเคลียร์บนคาบสมุทรเกาหลี ไม่ให้ปัญหานี้ลุกลามจนกลายเป็นสาเหตุการล่มสลายของเกาหลีเหนือ เพราะหากเป็นเช่นนั้น นอกจากสหรัฐอเมริกาจะถือโอกาสเข้ามาประชิดติดพรมแดนจีนแล้ว สหรัฐอเมริกายังสามารถแผ่อิทธิพลครอบงำเกาหลีเหนือและ

¹⁴ เชียน ธีระวิทย์, นโยบายต่างประเทศจีน, หน้า 220.

คาบสมุทรเกาหลี ซึ่งนั่นหมายถึงการที่จีนต้องสูญเสียความยิ่งใหญ่ในฐานะมหาอำนาจในภูมิภาคเอเชียตะวันออกไป ทั้งยังส่งกระทบต่อผลประโยชน์ของจีนในเกาหลีเหนือและบนคาบสมุทรเกาหลีอีกด้วย ดังนั้น การรักษาเสถียรภาพและสันติภาพบนคาบสมุทรเกาหลี และการให้คาบสมุทรแห่งนี้ปลอดจากนิวเคลียร์จึงเป็นสิ่งที่จีนต้องการ เพื่อตอบสนองผลประโยชน์ของตนและยังช่วยทำให้จีนรักษาอิทธิพลต่อเกาหลีเหนือไว้ต่อไป รวมทั้งช่วยสนับสนุนพัฒนาความสัมพันธ์ทางด้านเศรษฐกิจของจีนที่มีต่อทั้งเกาหลีเหนือกับเกาหลีใต้ไปพร้อมกัน สรุปว่า จีนจำเป็นต้องป้องกันไม่ให้เกาหลีเหนือและตนเองการถูกครอบงำจากสหรัฐอเมริกา เพื่อให้จีนสามารถรักษาผลประโยชน์ทางการเมือง เศรษฐกิจและความมั่นคงบนคาบสมุทรเกาหลีสืบต่อไป

(3) การดำเนินนโยบายการไม่แทรกแซงกิจการภายในซึ่งกันและกัน

การไม่แทรกแซงกิจการภายใน (non – Interference) เป็นหนึ่งในหลักปัญจศีลหรือหลัก 5 ประการในการอยู่ร่วมกันโดยสันติของจีน ทำให้จีนไม่เห็นด้วยกับสหรัฐอเมริกาในการใช้มาตรการคว่ำบาตรต่อเกาหลีเหนือในวิกฤตินิวเคลียร์ฯ ครั้งแรก เนื่องจากจีนมองว่าการกระทำของสหรัฐอเมริกาเป็นลักษณะของการแทรกแซงกิจการภายในของเกาหลีเหนือ อีกทั้งยังเป็นการกดดันและบีบบังคับเกาหลีเหนือมากเกินไป เพราะการคว่ำบาตรทางเศรษฐกิจอาจส่งผลให้เกาหลีเหนือถูกโดดเดี่ยวจากนานาประเทศ และกลายเป็นปัญหาด้านเศรษฐกิจภายในประเทศอันเป็นสาเหตุให้เกาหลีเหนือต้องล่มสลาย จีนจึงพยายามคัดค้านการคว่ำบาตรต่อเกาหลีเหนือตลอดมา แม้ในปีค.ศ. 2006 จีนจะร่วมลงมติประณามและคว่ำบาตรเกาหลีเหนือ เนื่องจากต้องการลงโทษพฤติกรรมก้าวร้าวของเกาหลีเหนือ ในการยิงขีปนาวุธและทดลองระเบิดนิวเคลียร์ใต้ดิน ซึ่งส่งผลกระทบต่อเสถียรภาพบนคาบสมุทรเกาหลีและเอเชียตะวันออก จนกระทั่ง อาจกลายเป็นอุปสรรคสำคัญต่อการพัฒนาตามนโยบายเปิดประเทศและปฏิรูปของจีนได้ แต่กระนั้น จีนยังคงต้องการปกป้องเกาหลีเหนือด้วยการเจรจาปรับปรุงร่างมติของคณะมนตรีความมั่นคงฯ ในส่วนที่เป็นมาตรการทำโทษเกาหลีเหนือ นั้น ไม่ให้รวมถึงการใช้กำลังทางทหารและมาตรการการตรวบจับสินค้าเข้าออกเกาหลีเหนือ การกระทำของจีน นอกจากช่วยไม่ให้เกาหลีเหนือต้องล่มสลายจากการใช้กำลังของสหรัฐอเมริกาแล้ว ยังเป็นการมุ่งรักษาผลประโยชน์ของจีนด้วย

โดยสรุป แม้จีนจะดำเนินนโยบายไม่แทรกแซงกิจการภายในประเทศอื่นๆ อย่างเคร่งครัดตลอดมา แต่การที่จีนร่วมคว่ำบาตรเกาหลีเหนือจากกรณีการทดลองระเบิดนิวเคลียร์ใต้ดินก็เพราะการกระทำดังกล่าวของเกาหลีเหนือส่งผลกระทบในทางลบต่อสภาวะแวดล้อมระหว่างประเทศที่

จีนต้องการให้มีสันติภาพและเสถียรภาพถาวรเพื่อเอื้ออำนวยต่อการพัฒนาประเทศของจีนอย่างยั่งยืน การร่วมคว่ำบาตรของจีนจึงเป็นเสมือนการป้องปรามเกาหลีเหนือไม่ให้กระทำการใดๆ ที่ก้าวร้าวอีก เพราะจะเป็นอุปสรรคต่อกระบวนการในการแก้ไขวิกฤตินิวเคลียร์บนคาบสมุทรเกาหลีต่อไปในอนาคต

(4) การรักษาฐานอำนาจดั้งเดิมในภูมิภาค

ในแง่ประเด็นของดุลแห่งอำนาจ หมายความว่าถึงนโยบายของรัฐหนึ่งๆ ที่ดำเนินต่อรัฐอื่นๆ ในความสัมพันธ์เชิงอำนาจระหว่างกัน หรือการดำเนินนโยบายของรัฐทั้งภายในประเทศและภายนอกประเทศเพื่อเสริมสร้างอำนาจและถ่วงดุลอำนาจรัฐอื่นๆ อันนำไปสู่ความสมดุลหรือความไม่สมดุล เนื่องจากนักวิชาการจำนวนมากคิดว่า ดุลแห่งอำนาจเป็นสภาวะการณ์ที่พึงประสงค์ เพราะนำไปสู่เสถียรภาพและสันติภาพ เพราะความเท่าเทียมกันหรืออำนาจที่ใกล้เคียงกันจะช่วยให้เกิดความมั่นคงและสันติภาพ มากกว่าสภาวะที่มีมหาอำนาจชาติหนึ่งเข้มแข็งที่สุด และสามารถครอบงำประเทศอื่นๆ

ดังนั้น จีนจึงต้องการดำเนินนโยบายรักษาฐานอำนาจเดิม (status qua) และการดำเนินนโยบายแสวงหาพันธมิตรใหม่เพื่อรักษาดุลแห่งอำนาจบนคาบสมุทรเกาหลีเอาไว้ การที่สหรัฐอเมริกาเป็นภัยคุกคามต่อความมั่นคงของจีนมากที่สุด ในขณะที่ญี่ปุ่นอยู่ในอันดับรองลงมา ทำให้จีนพยายามกระชับความสัมพันธ์กับเกาหลีใต้ให้แน่นแฟ้นมากขึ้น เพื่อต้องการถ่วงดุลกับสหรัฐอเมริกา เนื่องจากจีนเล็งเห็นว่า สัมพันธภาพระหว่างเกาหลีใต้และสหรัฐอเมริกาเริ่มประสบปัญหามาตั้งแต่ปี ค.ศ. 2001 เป็นต้นมา จากการเข้ามาบริหารและดำเนินนโยบายที่แข็งกร้าวของรัฐบาลบุช ในขณะที่จีนกับเกาหลีใต้กลับยิ่งมีความใกล้ชิดแนบแน่นกันทั้งในด้านการเมือง เศรษฐกิจ และวัฒนธรรมมากกว่าในรอบทศวรรษที่ผ่านมา จนกระทั่งมีการสำรวจความคิดเห็นของรัฐมนตรีกระทรวงข้อมูลข่าวสาร (Ministry of Information) ของเกาหลีใต้ในปี ค.ศ. 2006 แล้วพบว่า ร้อยละ 47.1 ชาวเกาหลีใต้เลือกให้จีนเป็นพันธมิตรใกล้ชิดที่สุดของตน โดยเข้ามาแทนที่สหรัฐอเมริกา ซึ่งได้รับความนิยมนอกจากชาวเกาหลีใต้ลดลงเหลือเพียงแค่ร้อยละ 24.8 เท่านั้น¹⁵

¹⁵Samuel S. Kim, "China and North Korea: in a Changing World," *Asia Program Special Report* 115 (September 2003): 11.

นอกจากนั้น หนังสือพิมพ์ตอง-เออ อิลโบ (Tong –a Ilbo) ของเกาหลีใต้ และหนังสือพิมพ์ อาซาฮี ซินบุน (Asahi Shinbun) ของญี่ปุ่น ยังได้ร่วมสำรวจความคิดเห็นมหาชนจากนานาชาติขนาดใหญ่ ในช่วงกลางปี ค.ศ. 2000 และพบว่า ชาวเกาหลีใต้ถึงร้อยละ 52.6 คิดว่าจีนจะกลายเป็นมหาอำนาจที่ทรงอิทธิพลที่สุดของทวีปเอเชียในอีก 10 ปีข้างหน้า ในขณะที่ญี่ปุ่นได้รับการคาดหมายเพียงร้อยละ 23.3 และร้อยละ 8.1 ของชาวเกาหลีใต้มองสหรัฐอเมริกาว่าจะเป็นประเทศที่มีอิทธิพลมากที่สุด ทั้งหมดนี้คล้ายคลึงกับการศึกษาระดับอารมณ์ความรู้สึกในเขตกรุงปักกิ่ง (Beijing Area Study's Feeling Thermometer) ซึ่งวัดเป็นอุณหภูมิระหว่าง 0 – 100 องศาแล้วพบว่า ชาวจีนมีความรู้สึกในด้านบวกต่อเกาหลีใต้ถึงร้อยละ 58 องศา ในทางตรงข้ามมีเพียงร้อยละ 47 องศาและร้อยละ 35 องศาตามลำดับที่มองสหรัฐอเมริกาและญี่ปุ่นในเชิงบวก¹⁶

ดังนั้น จึงเห็นว่าการที่จีนมีอิทธิพลและอำนาจเหนือคาบสมุทรแห่งนี้มาตั้งแต่ในอดีต ทำให้นอกจากจีนต้องการคงความเป็นมหาอำนาจของตนที่มีต่อเกาหลีเหนือไว้แล้ว ในขณะเดียวกัน จีนก็มุ่งรักษาความสัมพันธ์ที่ดีกับเกาหลีใต้ไปพร้อมกัน เพื่อป้องกันไม่ให้สหรัฐอเมริกามหาอำนาจนอกภูมิภาคเข้ามามีอิทธิพลครอบงำภูมิภาคแถบนี้สำเร็จ เนื่องจากจีนเชื่อมั่นว่า การรักษาดุลแห่งอำนาจและจุดแห่งความเสมอภาค (equilibrium) ระหว่างตนกับประเทศมหาอำนาจอื่นโดยเฉพาะกับสหรัฐอเมริกานั้น จะเป็นการรักษาสถานภาพแห่งอำนาจดั้งเดิมของตนบนคาบสมุทรเกาหลี และยังถือเป็นวิธีการรักษาสันติภาพที่ได้ผลที่สุดอีกด้วย เพราะสงครามส่วนใหญ่ในอดีตและปัจจุบัน มักเกิดจากความเหลื่อมล้ำของขีดความสามารถระหว่างประเทศคู่ปรปักษ์เป็นสำคัญ

4.1.2.2. นโยบายด้านความมั่นคงใหม่ (Non – Traditional Issues)

(1) สัมพันธภาพระหว่างจีนและเกาหลีเหนือ

ก. สัมพันธภาพทางประวัติศาสตร์ สำหรับหนึ่งในสาเหตุที่จีนร่วมกับเกาหลีเหนือสู้รบในสงครามเกาหลี เนื่องมาจากการที่ประธานาธิบดีทรูแมนของสหรัฐอเมริกาได้ออกคำสั่งเมื่อวันที่ 27 มิถุนายน ค.ศ. 1950 ให้กองทัพเรือที่ 7 เข้าไปในบริเวณเกาะฟอร์โมซาได้ในวัน ในช่วงขณะเดียวกับที่เกาหลีเหนือกำลังดำเนินการโจมตีเกาหลีใต้ ซึ่งโดยนัยแล้วก็เพื่อเป็นการป้องกันไม่ให้จีนบุกเข้าโจมตีได้ในวัน ทำที่ของสหรัฐอเมริกานั้นแตกต่างไปจากถ้อยแถลงของประธานาธิบดี เมื่อวันที่ 5 มกราคม ค.ศ. 1950 ที่ยืนยันว่า เกาะฟอร์โมซาต้องกลับไปอยู่ภายใต้

¹⁶ Ibid., p.12 .

การดูแลของจีนตามข้อตกลงที่ไคโร (Cairo) และปอตสดัม (Potsdam)* หากแต่ โจวเอินไหล (Chou En - lai) นายกรัฐมนตรีจีนในขณะนั้นได้แสดงปฏิกิริยาตอบโต้ด้วยการแถลงเมื่อวันที่ 29 มิถุนายน ค.ศ. 1950 ว่า “ไต้หวันถือเป็นส่วนหนึ่งของดินแดนจีนตลอดไป ชาวจีนทุกคนจะร่วมมือกันต่อสู้ด้วยใจอันเป็นหนึ่งเดียว เพื่อปลดปล่อยไต้หวันให้รอดพ้นจากเงื้อมมือของผู้รุกรานหรือสหรัฐอเมริกา”¹⁷ แม้ต่อมาสหรัฐอเมริกาได้ดำเนินการชี้แจงเพื่อป้องกันไม่ให้จีนเข้าร่วมในสงครามเกาหลี โดยยืนยันว่า สหรัฐอเมริกาไม่ได้มีเจตนาที่จะรุกรานจีน เพราะการส่งกองเรือเข้าไปลอยลำบริเวณเกาะฟอร์โมซา ความเป็นจริงนั้นเกี่ยวพันกับเหตุการณ์สู้รบระหว่างเกาหลีเหนือและเกาหลีใต้¹⁸

ในขณะนั้น สถานการณ์สู้รบเพิ่มพริกผัน เมื่อกองกำลังสหประชาชาติได้ยกพลขึ้นบกที่อินชอน (Inchon) ในวันที่ 15 กันยายน ค.ศ. 1950 แล้วเริ่มรุกขึ้นเหนือ จนทำให้จีนตื่นตระหนกต่อเหตุการณ์นี้ และเริ่มเห็นความจำเป็นที่จะต้องส่งทหารเข้าร่วมในสงครามเกาหลี จนกระทั่งในวันที่ 1 ตุลาคมของปีนั้น เมื่อเกาหลีเหนือเพลิงพล้ำ คิมอิลซุง จึงได้ส่งโทรเลขไปยังเหมาเจ๋อตง เพื่อเรียกร้องให้จีนส่งทหารมาช่วยเหลือ และในวันที่ 8 ตุลาคม ค.ศ. 1950 ผู้นำจีนก็ตัดสินใจส่งทหารเข้าสู่รบกับฝ่ายสหรัฐอเมริกาและเกาหลีใต้ โดยสหภาพโซเวียตได้ให้คำมั่นสัญญาว่าจะให้การสนับสนุนทางด้านกำลังทางอากาศ

แต่ในที่สุด สตาลิน ผู้นำสหภาพโซเวียตกลับตัดสินใจไม่ส่งกองกำลังเข้าช่วยรบในสงครามเกาหลี และถึงแม้จีนผิดหวังต่อท่าทีของสหภาพโซเวียต แต่จีนก็ส่งกองอาสาสมัครประชาชนจีน (Chinese People's Volunteer Army) เข้าร่วมกับกองทัพเกาหลีเหนือ สำหรับเหตุผลที่จีนส่งกองอาสาสมัครฯ แทนกองทหารของจีนเข้าร่วมรบในสงครามก็เพื่อหลีกเลี่ยงความขัดแย้งที่จะเกิดขึ้นกับสหรัฐอเมริกาโดยตรง

ถ้าวิเคราะห์แล้วจะเห็นว่า สงครามเกาหลีมีส่วนทำให้จีนและเกาหลีเหนือมีความใกล้ชิดเปรียบเทียบเสมือนพี่ชายใหญ่ (big brother) และน้องชายเล็ก (little brother) และจนถึงปัจจุบัน (ค.ศ. 2007) กว่า 56 ปี แม้สองประเทศจะไม่มีความสัมพันธ์อันราบรื่นนัก เนื่องจากต่างมีแนวทางของ

*ภายใต้ข้อตกลงนี้ สหรัฐอเมริกาจะไม่ใช้ดินแดนเกาะฟอร์โมซาเป็นฐานกำลัง และจะไม่เข้าไปยุ่งเกี่ยวกับความขัดแย้งใดๆในจีน

¹⁷ วิเชียร อินทะสี, นโยบายการรวมเกาหลี: พัฒนาการและแนวโน้มในการปฏิบัติ, หน้า 81.

¹⁸ Park Sang-seek, "Legacy of the Korean War," *Korea and World Affairs* 15 (summer 1991):

อุดมการณ์ที่แตกต่างกัน ในขณะที่จีนเลือกเดินตามนโยบายเปิดประเทศและปฏิรูป เกาหลีเหนือ กลับต้องการปิดประเทศและยึดมั่นในลัทธิสังคมนิยมอย่างเหนียวแน่น ซึ่งส่งผลให้อิทธิพลของจีน ต่อเกาหลีเหนือเสื่อมถอยลง

หลังสงครามเย็น จีนกับเกาหลีเหนือยังมีความสัมพันธ์ที่เห็นห่างกันระหว่าง ค.ศ. 1992 – 1999 นอกเหนือจากปัญหาการเมืองภายในเกาหลีเหนือแล้ว การที่จีนสถาปนาความสัมพันธ์กับ เกาหลีใต้ และการที่เกาหลีเหนือสานสัมพันธ์กับไต้หวัน ได้ส่งผลให้จีนกับเกาหลีเหนือไม่มีความ ใกล้ชิดแน่นแฟ้นเช่นที่ผ่านมา เห็นได้จากการที่ไม่มีผู้นำของทั้งสองประเทศเดินทางเยี่ยมเยียนกัน เกือบตลอดทศวรรษ 1990 อย่างไรก็ดี จีนยังคงต้องการสนับสนุนให้เกาหลีเหนือเปิดประเทศและ ดำเนินการปฏิรูปตามแนวทางของจีน และเมื่อเกิดปัญหาความขัดแย้งระหว่างเกาหลีเหนือกับ สหรัฐอเมริกาในช่วงปลายปี ค.ศ. 1992 จะเห็นว่าจีนไม่ได้นิ่งเฉยต่อปัญหาดังกล่าว แต่กลับเข้าไป มีบทบาทเชิงสร้างสรรค์ และพยายามใช้วิธีการทางทูตเพื่อแก้ไขวิกฤตินิวเคลียร์บนคาบสมุทร เกาหลีทั้งสองครั้ง เพื่อต้องการหลีกเลี่ยงไม่ให้เกาหลีเหนือต้องเผชิญหน้ากับสหรัฐอเมริกาจน นำไปสู่สงครามต่อกันเช่นในสงครามเกาหลี

ปัญหาความสัมพันธ์ระหว่างจีนกับเกาหลีเหนือ เจินเจี้ยน (Chen Jian) นักวิชาการจีน แห่งมหาวิทยาลัยเวอร์จิเนีย ได้วิเคราะห์และมีความเห็นสอดคล้องว่า แม้ความสัมพันธ์ระหว่างจีน กับเกาหลีเหนือจะดำเนินไปไม่ราบรื่นนัก แต่จีนในฐานะเป็นมหาอำนาจดั้งเดิมในภูมิภาคแถบนี้ เล็งเห็นถึงการคงไว้ซึ่งความสัมพันธ์ที่ดีกับเกาหลีเหนือ ซึ่งจะช่วยให้จีนคงอิทธิพลและบทบาท ในฐานะมหาอำนาจบนคาบสมุทรเกาหลีและในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ได้ง่ายกว่า การปล่อยให้เกาหลี เหนือตกไปอยู่ภายใต้การครอบงำของสหรัฐอเมริกาเช่นเดียวกันกับเกาหลีใต้และญี่ปุ่น¹⁹

ข. สัมพันธภาพทางการพัฒนาระหว่างจีนกับเกาหลีเหนือ นอกจากเกาหลีเหนือ มีอุดมการณ์สังคมนิยมเหมือนกับจีนแล้ว การมีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกันมานานกว่า 56 ปี ทำให้จีน ให้ความสนใจต่อปัญหาภายในเกาหลีเหนือมาอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะหลังสงครามเย็น เกาหลี เหนือต้องประสบปัญหาสภาพเศรษฐกิจที่ถดถอยลงอย่างต่อเนื่อง และปริมาณการค้าก็ไม่ กระเตื้องขึ้นมาจากการส่งออกที่มีมูลค่าจำกัด ทำให้อัตราการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจของ เกาหลีเหนือติดลบ และมีปริมาณหนี้การค้างชำระประเทศที่เพิ่มขึ้น แม้รัฐบาลเกาหลีเหนือจะ

¹⁹ Chen Jian, "An Historical Review of Chinese – North Korea Relations," *Asia Program Special Report* 115 (September 2003): 9 - 10.

พยายามแก้ปัญหาเศรษฐกิจที่ตกต่ำด้วยการเปิดเขตเศรษฐกิจพิเศษและเขตการค้าเสรีราจิน-ซอนบอง (Rajin - Sonbong Economic Free Trade Zone) ที่อยู่ติดพรมแดนจีนและรัสเซียขึ้นในปี ค.ศ.1991 เพื่อหวังดึงดูดเงินลงทุนจากต่างประเทศ และต้องการให้ปริมาณการส่งออกเพิ่มสูงขึ้น แต่โครงการดังกล่าวไม่เป็นที่สนใจสำหรับนักลงทุนเท่าที่ควร เนื่องจากมีค่าจ้างแรงงานที่สูง การแทรกแซงจากเจ้าหน้าที่ของรัฐในการดำเนินงาน การที่นักลงทุนต่างชาติไม่ค่อยมั่นใจในสถานการณ์ทางการเมืองภายในของเกาหลีเหนือ ปัญหาเรื่องนโยบายคุ้มครองการลงทุน ความไม่พร้อมในด้านโครงสร้างพื้นฐานต่างๆ และการขาดพื้นฐานทางด้านอุตสาหกรรม เป็นต้น ส่งผลให้เกาหลีเหนือไม่สามารถแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจให้คลี่คลายตามที่ต้องการ²⁰

นอกจากนั้น ระหว่าง ค.ศ. 1995-1996 เกาหลีเหนือต้องเผชิญกับอุทกภัยครั้งใหญ่ที่สุดในรอบ 10 ปี โดยสร้างความเสียหายให้กับพื้นที่เกษตรกรรมและโครงสร้างพื้นฐานทางเศรษฐกิจของประเทศ ต่อมาในปี ค.ศ. 1997 เกาหลีเหนือยังประสบกับภาวะภัยแล้ง และพายุในช่วงฤดูใบไม้ร่วง ทำให้พื้นที่ทางฝั่งตะวันตกของประเทศไม่สามารถผลิตอาหารให้เพียงพอต่อความต้องการภายในประเทศ ส่งผลให้ปัญหาการขาดแคลนอาหารนับวันยิ่งทวีความรุนแรงมากยิ่งขึ้น และเป็นมาอย่างต่อเนื่อง จนกระทั่งมีอัตราการเสียชีวิตและเจ็บป่วยของชาวเกาหลีเหนือระหว่าง ค.ศ. 1994 - 1998 ถึง 400,000 - 2,000,000 คนต่อปี และรัฐบาลเกาหลีเหนือจำเป็นต้องขอรับความช่วยเหลือจากประชาคมโลกเพื่อมาช่วยบรรเทาปัญหาความอดอยาก²¹

จีนได้พยายามสนับสนุนให้เกาหลีเหนือเปิดประเทศและปฏิรูปทางเศรษฐกิจตามแนวทางของจีนเพื่อให้เกาหลีเหนือสามารถพึ่งพาตัวเองได้และจะได้ไม่ต้องพึ่งพิงเงินมากเกินไป ดังนั้นภายหลังจากที่ คิมจองอิล เดินทางไปเยือนเมืองเซียงไฮ้และเซินเจิ้นใน ค.ศ. 2000 และ ค.ศ. 2001 เกาหลีเหนือได้ประกาศจัดตั้งเศรษฐกิจพิเศษที่เมืองชินุยจู (Shinuju)* ในเดือนกันยายน

²⁰ Samuel S. Kim, "North Korea in 1994," *Asian Survey* 35 (January 1995): 25.

²¹ Jianwei Wang and Zhimin lin, "Chinese Perceptions in the Post - Cold War Era," *Asian Survey* 32(October 1999): 123 - 124.

* เกาหลีเหนือได้ดำเนินการปฏิรูปเศรษฐกิจตามแนวทางของจีน โดยพยายามดึงดูดการลงทุนและเทคโนโลยีมาจากต่างประเทศ โดยมีเมืองราจิน ซอนบอง เป็นเขตเศรษฐกิจพิเศษแห่งแรก เนื่องจากเป็นบริเวณที่มีทรัพยากรมาก และมีพรมแดนติดทะเลและอยู่ใกล้กับจีน มองโกเลีย รัสเซีย และญี่ปุ่น(ในบริเวณทะเลเหลือง) ต่อจากนั้น จึงมีแผนการสร้างเมืองชินุยจู เพื่อดึงดูดนักลงทุนจากจีนและเกาหลีใต้ รวมทั้งการส่งสินค้าออกไปญี่ปุ่นและสหรัฐอเมริกาทำได้สะดวกและง่ายขึ้น

ค.ศ. 2002 จากการที่เมืองนี้อยู่ติดกับพรมแดนจีนและเกาหลีใต้ (ตรงข้ามกับเมืองตานตงของมณฑลเหอหนิง) เกาหลีเหนือจึงต้องการให้เป็นเขตเศรษฐกิจพิเศษและเป็นแนวทางในการดำเนินนโยบายเปิดประเทศและปฏิรูปทางเศรษฐกิจเหมือนกับจีน โดยมุ่งหวังดึงดูดการลงทุนจากต่างประเทศเป็นสำคัญ แต่ไม่สามารถประสบความสำเร็จได้ เนื่องจากประสบปัญหาการคอร์รัปชัน และการบริหารจัดการที่ค่อนข้างล้มเหลว รวมทั้งความขัดแย้งด้านอาวุธนิวเคลียร์กับสหรัฐอเมริกาและญี่ปุ่น ส่งผลให้การกู้เงินจากธนาคารโลก และธนาคารเพื่อการพัฒนาแห่งเอเชีย (Asia Development Bank – ADB) เป็นไปอย่างยากลำบาก จนกลายเป็นอุปสรรคต่อการปฏิรูปเศรษฐกิจภายในประเทศ²²

ปัญหาความมั่นคงของเกาหลีเหนือเป็นเรื่องที่สร้างความหนักใจให้กับจีนตลอดมานับตั้งแต่สงครามเกาหลีจนถึงอาวุธนิวเคลียร์ของเกาหลีเหนือ ที่กลายเป็นประเด็นความขัดแย้งที่ร้อนแรงในเวทีการเมืองระหว่างประเทศ ในขณะเดียวกัน ปัญหานี้ได้แสดงให้เห็นถึงศักยภาพของจีนในฐานะมหาอำนาจของโลกในด้านการทูตและความมั่นคง การมีผลประโยชน์บนคาบสมุทรเกาหลีของจีน ทำให้จีนต้องใช้การทูตสร้างความสมดุลระหว่างผลประโยชน์ด้านความมั่นคง และผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจไปพร้อมกัน แม้วิกฤตินิวเคลียร์บนคาบสมุทรเกาหลีที่เกิดขึ้นตั้งแต่ปี ค.ศ. 1993 เป็นต้นมา จะมีหลายครั้งที่สหรัฐอเมริกาสร้างสถานการณ์ความตึงเครียดโดยการข่มขู่เกาหลีเหนือด้วยกำลังทหารจนสงครามใกล้จะปะทุ แต่จีนกลับเสนอทางออกโดยจูงใจให้คู่พิพาทไปเจรจาแก้ไขปัญหากันตามวิถีทางการทูต

นอกจากนั้น สนธิสัญญามิตรภาพ ความร่วมมือ และความช่วยเหลือระหว่างจีนกับเกาหลีเหนือ ค.ศ. 1961 ยังมีส่วนทำให้ความสัมพันธ์ของทั้งสองประเทศกระชับแน่นแฟ้นมากขึ้น โดยเฉพาะหลังการล่มสลายของสหภาพโซเวียต จีนกลายเป็นประเทศมหาอำนาจหนึ่งเดียวที่ยังคงให้ความช่วยเหลือและสนับสนุนแก่เกาหลีเหนืออย่างสม่ำเสมอ ทำให้สหรัฐอเมริกาและนานาประเทศต่างมองว่า จีนมีอิทธิพลต่อเกาหลีเหนือมากกว่าประเทศใดๆ สหรัฐอเมริกาจึงพยายามกดดันจีนให้ใช้อิทธิพลบีบบังคับเกาหลีเหนือให้ยกเลิกโครงการพัฒนาและครอบครองอาวุธนิวเคลียร์ ทั้งในวิกฤตินิวเคลียร์ครั้งแรกที่เกิดขึ้นในสมัยประธานาธิบดีคลินตัน และวิกฤตินิวเคลียร์ครั้งที่สองในสมัยประธานาธิบดีบุช และการที่จีนสามารถโน้มน้าวเกาหลีเหนือให้เข้า

²² เอนก เพิ่มวงศ์เสนีย์, "เกาหลีเหนือ," ใน เอเชียรายปี 2003/2546 (กรุงเทพมหานคร: สถาบันเอเชียศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2545), หน้า 213 - 214.

ร่วมในการเจรจาสันติภาพเป็นผลสำเร็จในหลายครั้ง ทำให้สหรัฐอเมริกาและพันธมิตรเชื่อมั่นว่าจีนเป็นประเทศเดียวที่สามารถใช้อิทธิพลครอบงำเกาหลีเหนือ

อย่างไรก็ดี การที่เกาหลีเหนือยอมเข้าร่วมในการเจรจาเพื่อหาทางยุติความขัดแย้งระหว่างเกาหลีเหนือกับสหรัฐอเมริกา ส่วนหนึ่งอาจมาจากอิทธิพลและความสัมพันธ์ดั้งเดิมที่จีนมีต่อเกาหลีเหนือ แต่ในมุมมองอีกด้านนั้น จีนไม่ได้มีอิทธิพลครอบงำเกาหลีเหนือจนสามารถโน้มน้าวให้เข้าร่วมในการเจรจาสันติภาพพร้อมกับฝ่ายต่างๆมากนัก เพราะหลายครั้งที่เกาหลีเหนือนำประเด็นปิดเครื่องปฏิกรณ์นิวเคลียร์มาเป็นข้อแลกเปลี่ยนกับความช่วยเหลือทางด้านอาหารและน้ำมันจากสหรัฐอเมริกาและพันธมิตร ซึ่งเป็นผลประโยชน์ต่อเกาหลีเหนือโดยตรง มากกว่าเป็นการสนองตอบความต้องการของจีนในการมุ่งให้คาบสมุทรเกาหลีปลอดจากอาวุธนิวเคลียร์ ดังที่ชื่อยงหมิง (Shi Yongming) นักวิชาการจีนผู้เชี่ยวชาญด้านเกาหลีเหนือแห่งสถาบันการศึกษานานาชาติของจีน (China Institute of International Studies) มีความคิดเห็นว่า จีนไม่ได้มีอิทธิพลมากพอในการชี้นำเกาหลีเหนือ เนื่องจากการตัดสินใจของผู้นำเปียงยางขึ้นอยู่กับผลประโยชน์ของเกาหลีเหนือในขณะนั้นมากกว่า โดยเฉพาะการที่เกาหลีเหนือจะถูกโดดเดี่ยวจากประชาคมโลก จนอาจต้องพบความยากลำบากมากขึ้น ถ้าหากถูกนานาชาติต่อต้านและดำเนินการคว่ำบาตร ซึ่งมีผลทำให้เกาหลีเหนือไม่ได้รับการสนับสนุนช่วยเหลือทางการเงินและอาหารจากประเทศต่างๆ และองค์การระหว่างประเทศ²³

สำหรับเหตุผลที่เกาหลีเหนือต้องให้ความสำคัญกับจีนเป็นกรณีพิเศษ เนื่องจากการรักษาความสัมพันธ์ที่ดีกับจีนเอาไว้ นอกจากจะได้รับความช่วยเหลือและสนับสนุนต่างๆ จากจีนแล้ว จีนยังเป็นเสมือนพี่ใหญ่ของเกาหลีเหนือหรือเป็นประเทศมหาอำนาจที่สามารถคอยช่วยให้เกาหลีเหนือได้รับการปฏิบัติด้วยความยุติธรรมและสมเหตุสมผล เห็นได้จากการที่จีนคัดค้านการคว่ำบาตรต่อเกาหลีเหนือในวิกฤตินิวเคลียร์ฯ ครั้งที่หนึ่ง และการเสนอตัวรับเป็นเจ้าภาพการเจรจา 6 ฝ่ายในวิกฤตินิวเคลียร์ฯ ครั้งที่สอง อีกทั้งช่วยทำให้เกาหลีเหนือค่อนข้างมั่นใจว่าจะไม่ถูกสหรัฐอเมริกากับพันธมิตรบีบบังคับตนมากเกินไป

อย่างไรก็ดี อิทธิพลของจีนต่อเกาหลีเหนือขึ้นอยู่กับความต้องการหรือวัตถุประสงค์ของจีนเป็นสำคัญด้วย เนื่องจากเกาหลีเหนือต้องพึ่งพิงจีนในหลายด้าน มีผลทำให้จีนสามารถเลือก

²³ Sukhee Han, "China's Peaceful Development and the Future of the Six – Party Talks," *Korea and World Affairs* 29(summer 2005): 244 - 245.

เครื่องมือในการให้ความช่วยเหลือต่อเกาหลีเหนือ โดยขึ้นอยู่กับผลประโยชน์และลำดับความสำคัญของจีน รวมทั้งต้องพิจารณาถึงสถานการณ์ที่ซับซ้อนทางการเมืองและความมั่นคงในภูมิภาคด้วย จึงอาจเห็นว่า จีนเลือกจำกัดอิทธิพลทางด้านความช่วยเหลือทางการทหารต่อเกาหลีให้น้อยลง ในขณะที่จีนยังคงให้ความช่วยเหลือทางด้านเศรษฐกิจมากกว่าด้านอื่นๆ เพื่อป้องกันไม่ให้เกาหลีเหนือต้องประสบกับภาวะล่มสลายทางเศรษฐกิจภายในประเทศ และอาจทำให้ต้องพึ่งพาสหรัฐอเมริกาและพันธมิตรมากเกินไป เพราะนอกจากจะทำให้จีนสูญเสียอิทธิพลดั้งเดิมที่มีต่อเกาหลีเหนือแล้ว ยังทำให้จีนไม่สามารถรักษาจุดแห่งอำนาจบนคาบสมุทรเกาหลีไว้ได้อีกต่อไป ซึ่ง แจโฮ ฮวาง (Jaeho Hwang) นักวิชาการเกาหลีใต้ผู้เชี่ยวชาญด้านนโยบายต่างประเทศ และความมั่นคงของจีนแห่งมหาวิทยาลัยลอนดอน ได้ให้ความเห็นสนับสนุนประเด็นนี้ว่า แม้จีนจะมีอิทธิพลต่อเกาหลีเหนือมากกว่าสหรัฐอเมริกา ญี่ปุ่น รัสเซีย และเกาหลีใต้ แต่การที่จีนเลือกใช้เครื่องมือในการสร้างอิทธิพลอย่างมีเป้าหมายและมีข้อจำกัดต่อเกาหลีเหนือนั้น ก็เพื่อรักษาผลประโยชน์ของจีนเอง และความต้องการให้เกาหลีเหนือสามารถพึ่งพาตนเองได้มากขึ้น²⁴

อาจกล่าวสรุปได้ว่า การที่เกาหลีเหนือยอมเข้าร่วมในการเจรจาเพื่อแก้ไขปัญหานิวเคลียร์นั้น ส่วนหนึ่งมาจากอิทธิพลของจีนที่โน้มน้าวเกาหลีเหนือ แต่ในขณะเดียวกัน อีกส่วนหนึ่งก็มาจากผลประโยชน์ของเกาหลีเหนือเองด้วย เนื่องจากผู้นำเกาหลีเหนือตระหนักดีว่า การถูกโดดเดี่ยวจากประชาคมโลกจะทำให้เกาหลีเหนือต้องสูญเสียความช่วยเหลือทางการเงิน อาหาร และอื่นๆ อีกเป็นจำนวนมาก เพื่อนำมาแก้ปัญหาเศรษฐกิจและบรรเทาความอดอยากแร้นแค้นภายในประเทศ แม้แต่ผู้นำเกาหลีเหนือก็มีความวิตกกังวลว่า ปัญหาภายในประเทศเหล่านี้ ถ้าไม่สามารถแก้ไขให้ทุเลาลงบ้าง อาจทำให้เกาหลีเหนือต้องล่มสลายลงไปจริงๆ ก็เป็นไปได้

(2) ปัญหาผู้ลี้ภัยชาวเกาหลีเหนือ

หนึ่งในปัญหาที่กระทบต่อความมั่นคงภายในของจีนมากที่สุดก็คือ ปัญหาผู้อพยพชาวเกาหลีเหนือ เนื่องจากจีนมีพรมแดนติดต่อกับเกาหลีเหนือยาวมากกว่า 1,000 กิโลเมตร โดยเฉพาะกรณีที่ชาวเกาหลีเหนือเป็นจำนวนมากประสบปัญหาอุทกภัยและความอดอยากที่เกิดขึ้นระหว่าง ค.ศ. 1995 - 1996 หนีข้ามแม่น้ำยาลูหลังไหลเข้ามาอาศัยในแถบตะวันออกเฉียงเหนือของจีนที่เมืองยองเบียน (Yanbian Korean Autonomous) ในเขตจีหลิน

²⁴ Jaeho Hwang, "Measuring China's Influence over North Korea," *Issues & Studies* 42(June 2006): 218 - 222.

(Jilin) จำนวนโดยประมาณ 2.15 ล้านคนหรือร้อยละ 40 ของจำนวนชาวเมืองของเป่ียนทั้งหมด และถึงแม้จะมีผู้อพยพบางส่วนที่เกิดและเติบโตในจีน แต่ชาวเกาหลีเหนือพวกนี้กลับมีความรู้สึกชาตินิยมอย่างเหนียวแน่น นอกจากนี้ ยังมีชาวเกาหลีเหนือลี้ภัยแบบผิดกฎหมายในจีนมากถึง 20,000 – 100,000 คน²⁵

การอพยพลี้ภัยของชาวเกาหลีเหนือ นอกจากส่งผลกระทบต่อความมั่นคงภายในประเทศจีนแล้ว* ยังกลายเป็นปัญหาชนกลุ่มน้อยที่ส่งผลกระทบต่อภาพลักษณ์ของจีนเองด้วย ภายหลังจากนักเคลื่อนไหวด้านสิทธิมนุษยชนชาวเกาหลีเหนือที่ลี้ภัยอยู่ในจีนกล่าวหารัฐบาลจีนว่าไม่ช่วยหยุดยั้งการละเมิดสิทธิมนุษยชนในเกาหลีเหนือ และจีนมักใช้วิธีการรุนแรงในการจับกุมชาวเกาหลีเหนือที่ลักลอบหนีเข้ามาในจีนเพื่อส่งตัวกลับประเทศ ซึ่งขัดกับกฎหมายระหว่างประเทศที่ห้ามการบังคับส่งกลับบุคคลที่อาจต้องเผชิญกับการทรมาน หรือการถูกประหารชีวิต นอกจากนี้ กลุ่มนักวิชาการอินเตอร์เนชันแนล ไครซิส (International Crisis) ในเบลเยียมยังรายงานไว้ว่า โครงการพัฒนาอาวุธนิวเคลียร์ของเกาหลีเหนือทำให้เกิดปัญหาด้านสิทธิมนุษยชน เนื่องจากการทดลองอาวุธนิวเคลียร์ และปัญหาจากอุทกภัยมีส่วนทำให้พื้นที่เกษตรกรรมภายในประเทศได้รับความเสียหายเป็นจำนวนมาก ส่งผลให้ในช่วงกลางทศวรรษ 1990 มีชาวเกาหลีเหนือประสบภาวะขาดแคลนอาหารถึงขั้นวิกฤติ และเสียชีวิตเป็นจำนวนมากถึง 2 ล้านคน และกลายเป็นสาเหตุให้ชาวเกาหลีเหนืออพยพหลบหนีข้ามพรมแดนไปอาศัยอยู่ตามเมืองชายแดนในจีนเป็นจำนวนมาก จนกระทั่ง จีนต้องสร้างรั้วกั้นระหว่างพรมแดนเกาหลีเหนือเพื่อสกัดกั้นไม่ให้ชาวเกาหลีเหนือหนีเข้ามา ทั้งนี้ นับตั้งแต่ปี ค.ศ. 1994 เป็นต้นมา จีนต้องใช้กฎหมายความมั่นคงและการตรึงกำลังทหารร่วม 150,000 นายไว้ตามพรมแดน เพื่อใช้เป็นมาตรการในการจับกุมชาวเกาหลีเหนือที่หลบหนีเข้ามาในจีน รวมทั้งมีมาตรการเตรียมพร้อมที่จะปิดพรมแดนในทุกกรณีที่จำเป็นอีกด้วย

* ในสมุดปกขาวว่าด้วยการป้องกันประเทศปี ค.ศ. 2004 (White Paper on National Defense in 2004) อธิบายว่า ความมั่นคงแห่งชาติของจีนหมายถึงปัญหาความมั่นคงธรรมดา ซึ่งหมายถึง ภัยอันตรายต่อชีวิตและทรัพย์สินของประชาชนภายในประเทศ รวมถึงภัยคุกคามจากภายนอกประเทศ เป็นต้น และ ปัญหาความมั่นคงที่ไม่ธรรมดา โดยปัญหาความมั่นคงประการหลังได้แก่ การก่อการร้าย ปัญหาด้านพลังงาน โรคติดต่อ ภัยจากมลภาวะแวดล้อม วิกฤติการเงิน ปัญหาผู้ลี้ภัย และปัญหายาเสพติด เป็นต้น โดยจีนเห็นว่า ความเชื่อมโยงระหว่างความมั่นคงภายในกับความมั่นคงภายนอกมีความสัมพันธ์อย่างใกล้ชิดจนแยกไม่ออก

²⁵Keyu Gong, "The North Korea nuclear issue and China's national interest," *Korea and World Affairs* 30 (winter 2004): 466-477.

ปัญหาผู้ลี้ภัยชาวเกาหลีเหนือยังสร้างความหนักใจให้กับจีนอีกเมื่อ เจย์ เลฟโควิทซ์ (Jay Lefkowitz) ผู้แทนพิเศษด้านสิทธิมนุษยชนของสหรัฐอเมริกาในเกาหลีเหนือ กล่าวที่องค์การสหประชาชาติเพื่อเรียกร้องให้จีนกดดันเกาหลีเหนือให้หยุดการละเมิดสิทธิมนุษยชน เลฟโควิทซ์ได้กล่าวแนะนำว่า หนึ่งในเป้าหมายของการเจรจาหกฝ่าย ควรจะรวมประเด็นสิทธิมนุษยชนเข้าไปด้วย อย่างไรก็ตาม หลายฝ่ายเกรงว่าการที่ประชาคมระหว่างประเทศมุ่งกดดันปัญหาด้านสิทธิมนุษยชนต่อเกาหลีเหนือ นั้น จะยิ่งส่งผลกระทบต่อการเจรจาหกฝ่าย²⁶

ยิ่งไปกว่านั้น ปัญหาผู้ลี้ภัยชาวเกาหลีเหนือยังสร้างผลกระทบต่อด้านเศรษฐกิจภายในประเทศจีนไม่น้อย โดยเฉพาะเมื่อรัฐบาลจีนพบว่า เศรษฐกิจทางด้านตะวันออกเฉียงเหนือที่เขตจีหลิน เหลียวหนิง (Liaoning) และเฮยหลงเจียง (Heilongjiang) ซึ่งมีผู้อพยพชาวเกาหลีเหนืออาศัยอยู่เป็นจำนวนมาก มีการเจริญเติบโตที่ล่าช้า และล่าช้ากว่าทางตอนใต้กับด้านชายฝั่งทะเลจีนค่อนข้างมาก แม้ผู้นำจีนจะเน้นความสำคัญต่อการพัฒนาเศรษฐกิจในเขตนี้เป็นกรณีพิเศษก็ตาม แต่เมืองเหล่านี้ก็ยังมีภาวะเศรษฐกิจซบเซาอยู่มาก และถือเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาไปสู่เป้าหมายการเติบโตทางเศรษฐกิจของจีนในศตวรรษที่ 21

ดังนั้น ถ้าหากวิกฤตินิวเคลียร์ของเกาหลีเหนือไม่สามารถคลี่คลายและยุติลงได้ ปัญหาผู้ลี้ภัยชาวเกาหลีเหนือที่อพยพเข้ามาอาศัยในจีนจะมีจำนวนเพิ่มขึ้นมหาศาล เนื่องจากปัญหาอาวุธนิวเคลียร์ของเกาหลีเหนืออาจกลายเป็นสาเหตุของสงครามและการล่มสลายของเกาหลีเหนือ จนทำให้ชาวเกาหลีเหนือต้องลี้ภัยหลังไหลข้ามพรมแดนเข้ามาในจีน ซึ่งหากรวมกับจำนวนของผู้อพยพชาวเกาหลีเหนือที่หนีสภาพความอดอยากและอุทกภัยในยามปกติแล้ว ย่อมส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจจีนอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้และกลายเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาประเทศที่ไม่สามารถดำเนินไปตามเป้าหมายที่วางไว้ได้ ดังนั้น จีนจึงต้องการให้เกาหลีเหนือยกเลิกโครงการนิวเคลียร์และทำให้คาบสมุทรเกาหลีปลอดจากอาวุธนิวเคลียร์ เพื่อป้องกันไม่ให้เกิดปัญหาอาวุธนิวเคลียร์ของเกาหลีเหนือเป็นสาเหตุแห่งการล่มสลายของเกาหลีเหนือ ซึ่งอาจก่อให้เกิดปัญหาผู้ลี้ภัยชาวเกาหลีเหนือจนกลายเป็นภัยคุกคามต่อความมั่นคงภายในประเทศของจีนต่อไป

²⁶ Anne Wu, "What China Whispers to North Korea," *The Washington Quarterly* 28 (Spring 2005): 37-38.

* เห็นได้จากการที่ผู้นำจีน เช่น กรณีที่ประธานาธิบดีหูจิ่นเทา ร่วมลงทุนด้วยเงินส่วนตัวในโครงการพัฒนาเมืองชายแดนเหล่านี้ และ การที่นายกรัฐมนตรีเวินเจียเป่า เดินทางไปตรวจเยี่ยมการพัฒนาของเมืองแถบนี้ถึง 3 ครั้งในปี ค.ศ. 2003

(3) นโยบายด้านเศรษฐกิจ

ก. การค้าและการลงทุนกับเกาหลีเหนือ ส่งผลให้จีนมีบทบาทสำคัญในการผ่อนคลายนโยบายความตึงเครียดในเอเชียตะวันออกเกิดจากการที่จีนไม่ต้องการให้ผลประโยชน์ทางการค้าของจีนกับเกาหลีเหนือได้รับผลกระทบตามไปด้วย เนื่องจากจีนยังเป็นประเทศผู้ลงทุนรายใหญ่ที่สุดในเกาหลีเหนือ เช่น ในปี ค.ศ. 2004 จีนลงทุนในเกาหลีเหนือมากถึง 50 ล้านดอลลาร์สหรัฐ หรือร้อยละ 85 ของการลงทุนจากต่างชาติทั้งหมดในเกาหลีเหนือ การค้าระหว่างจีนกับเกาหลีเหนือทวีปริมาณเพิ่มมากขึ้นอีกในปี ค.ศ. 2005 โดยตั้งแต่เดือนมกราคมถึงธันวาคม มีปริมาณถึง 1.46 พันล้านเหรียญสหรัฐ และถึงแม้การค้าระหว่างจีนกับเกาหลีเหนือจะไม่ได้มีปริมาณสูงกว่าประเทศอื่นๆ ในภูมิภาค แต่ก็ถือเป็นยุทธศาสตร์ที่ทำให้จีนมีความสำคัญต่อประเทศที่กำลังประสบปัญหาด้านเศรษฐกิจเช่นเกาหลีเหนือ²⁷

จีนยังเป็นประเทศที่มีการลงทุนมากที่สุดในเกาหลีเหนืออีกด้วย และทั้งสองประเทศยังลงทุนร่วมในหลายโครงการ เช่น ในโรงงานกระจกมิตรภาพแห่งแทเยียน (Tae'an Friendship Glass Factory) ที่มีการลงทุนร่วม 25 ล้านดอลลาร์สหรัฐ โดยรัฐวิสาหกิจของจีนรับภาระหน้าที่จัดหาด้านวัตถุดิบและผู้ชำนาญการให้ ส่วนคนงานเป็นชาวเกาหลีเหนือ²⁸ นอกจากนี้ บริษัทของจีนอีกมากกว่า 100 บริษัทยังเข้าไปลงทุนในทางตอนเหนือ เช่น ในเขตชายแดนของเมืองมุซัน (Musan) และในกรุงเปียงยาง โดยแห่งหลังนั้นจีนได้เข้าบริหารศูนย์การค้าที่ใหญ่ที่สุดของเมืองด้วย ในขณะเดียวกัน จีนก็กำลังสร้างถนนและทางรถไฟข้ามพรมแดนมายังเกาหลีเหนือ ซึ่งบริษัทก่อสร้างได้ตกลงสร้างถนนเชื่อมระหว่างพรมแดนทางภาคตะวันออกเฉียงเหนือของจีนไปยังเมืองราจิน ซอนบองของเกาหลีเหนือ²⁹

การเป็นคู่ค้ารายใหญ่ที่สุดและเป็นประเทศซึ่งลงทุนมากที่สุดในเกาหลีเหนือ ทำให้จีนต้องตระหนักถึงความมั่นคงปลอดภัยของเกาหลีเหนือเป็นสำคัญ โดยเฉพาะทางด้านการเมืองและเศรษฐกิจ เพราะถ้าหากเกาหลีเหนือต้องล่มสลายจากประเด็นความขัดแย้งกับสหรัฐอเมริกา ย่อมส่งผลกระทบต่อการพัฒนาเศรษฐกิจในภูมิภาคของจีน และไม่เป็นที่ไปตามเป้าหมายที่วางไว้ใน

²⁷ Samuel S. Kim, "China and North Korea: in a Changing World," *Asia Program Special Report* 115 (September 2003): 13.

²⁸ *Construction of Tae'an Friendship Glass Factory* [Online]. 2005. Available from: [http://www.kcna.co.jp\[30/06/2005\]](http://www.kcna.co.jp[30/06/2005]).

²⁹ "China and North Korea: Comrades Forever?," *International Crisis Group* 112: 4-5.

สภาวะที่คาบสมุทรเกาหลีและเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ปราศจากสันติภาพถาวรและเสถียรภาพความมั่นคงอย่างแท้จริง

สรุปได้ว่า ในฐานะเป็นมหาอำนาจของภูมิภาคนี้ จีนคงยอมรับไม่ได้กับการที่สหรัฐอเมริกาเข้ามามีอิทธิพลครอบงำเกาหลีเหนือ เพราะนอกจากไม่สามารถรักษาความเป็นมหาอำนาจในภูมิภาคนี้ไว้ได้แล้ว ยังทำให้จีนต้องสูญเสียผลประโยชน์ในเกาหลีเหนือและคาบสมุทรเกาหลีไปอีกด้วย

ข. การค้าและการลงทุนระหว่างประเทศ นับตั้งแต่ปลายทศวรรษที่ 1970 เป็นต้นมา จีนได้เปลี่ยนแปลงนโยบายบริหารประเทศใหม่และมีผลสืบเนื่องต่อมาจนถึงปัจจุบัน นั่นคือนโยบายเปิดประเทศและปฏิรูปเพื่อรับเอาวิทยาการจากภายนอกมาพัฒนาประเทศให้ทันสมัยและยกระดับชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชน การเปิดประเทศของจีนนั้น นอกจากจะให้ผลประโยชน์ในทางเศรษฐกิจแก่จีนแล้ว ยังให้ประโยชน์ทางด้านความมั่นคงทั้งภายในและภายนอกประเทศอีกด้วย สำหรับภายในประเทศนั้น การดำเนินนโยบายปฏิรูปเศรษฐกิจได้รับความนิยมนจากประชาชนส่วนใหญ่ ซึ่งมีผลโดยตรงต่อความชอบธรรมและเสถียรภาพในการปกครองของพรรคคอมมิวนิสต์จีน ทำให้พรรคสามารถคงระบบการปกครองเช่นนี้ต่อไปโดยปราศจากการต่อต้านจากประชาชน ดังจะเห็นได้จากการสำรวจประชามติในปี ค.ศ. 1993 พบว่าร้อยละ 65 เห็นว่าการปฏิรูปการเมืองและเศรษฐกิจของจีนดำเนินไปอย่างเหมาะสมแล้ว เพราะจากความมั่งคั่งที่เกิดขึ้นภายในประเทศ นอกจากทำให้กลุ่มผู้นำมีอำนาจเพิ่มพูนขึ้นแล้วประชาชนทั่วไปและชนาต่างยังต้องการจะรักษาระบบที่ทำให้ตนเองมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นและมั่งคั่งไว้ด้วยเช่นกัน³⁰

นโยบายเปิดประเทศและปฏิรูปทำให้จีนสามารถใช้กลไกตลาด (market mechanism)* มากยิ่งขึ้น จนกระทั่งระหว่างค.ศ.1983 – 1997 จีนมีอัตราการเจริญเติบโตทางด้านเศรษฐกิจที่สูงมากและขยายตัวอย่างรวดเร็ว กล่าวคือ จีดีพี (GDP) ของจีนโตขึ้นด้วยอัตราตัวเลข “สองหลัก” เกือบตลอด ยกเว้นในปี ค.ศ. 1989 และ ค.ศ.1990 อันเป็นผลมาจากเหตุการณ์เทียนอันเหมิน ที่

³⁰ “ประเทศไทยกับมหาอำนาจโลก: การแสวงหาความสัมพันธ์ใหม่ที่ซ่อนตัวอยู่ (18),” มติชนสุดสัปดาห์ (7-13 มีนาคม 2546), หน้า 38.

ส่งผลให้จีนมีการขยายตัวเพียงแค่อ้อยละ 4.06 และ 3.84 ตามลำดับ³¹ แต่ต่อมาระหว่าง ค.ศ. 1991 – 1996 จีนตั้งหลักได้และเศรษฐกิจขยายตัวต่อในระดับสูงถึงร้อยละ 9.19 – 14.24 ต่อปี มีเพียง ค.ศ. 1997 ที่มีการชะลอตัว และมีอัตราการขยายตัวลดลงเหลือเพียงแค่อ้อยละ 8.80³² อันเนื่องมาจากวิกฤตการณ์ทางการเงินในเอเชียที่เริ่มต้นในไทยเมื่อกลางปีนั้น อย่างไรก็ตาม หลังจากนั้น จีนยังสามารถรักษาอัตราการขยายตัวได้ในระดับสูง เมื่อเทียบกับญี่ปุ่นและเกาหลีใต้ที่เผชิญกับวิกฤตดังกล่าวเช่นกัน

อย่างไรก็ดี นับตั้งแต่ต้นศตวรรษที่ 21 พัฒนาการทางเศรษฐกิจของจีนมีความโดดเด่น เช่น ในปี ค.ศ. 2001 เศรษฐกิจของจีนมีการขยายตัวเพิ่มขึ้นอีก จนมีปริมาณถึง 510 พันล้านเหรียญสหรัฐ และก้าวขึ้นสู่การเป็นประเทศที่มีการค้าใหญ่เป็นอันดับ 6 ของโลก รองลงมาจากสหรัฐอเมริกา เยอรมนี ญี่ปุ่น ฝรั่งเศส และสหราชอาณาจักร ในขณะที่ปี ค.ศ. 2002 จีนขยับอันดับขึ้นมาเป็นที่ 5 ของโลก โดยมีมูลค่าการค้าสูงในระดับ 620.8 พันล้านเหรียญสหรัฐ หรือเพิ่มขึ้นมากกว่าในรอบปีที่ผ่านมาถึงร้อยละ 22³³

สาเหตุที่การพัฒนาทางเศรษฐกิจของจีนมีลักษณะก้าวกระโดด เนื่องจากหลังเหตุการณ์ 9/11 ค.ศ. 2001 เป็นต้นมา จีนสามารถดำเนินนโยบายการเมืองระหว่างประเทศของตนได้ง่าย และคล่องตัวขึ้นจากการที่สหรัฐอเมริกาซึ่งเคยกำหนดให้จีนเป็นคู่แข่งทางยุทธศาสตร์ได้แปรเปลี่ยนไป เนื่องจากสหรัฐอเมริกามองว่าภัยคุกคามด้านความมั่นคงของตนไม่ใช่จีนอีกต่อไป หากแต่เป็นกลุ่มมุสลิมหัวรุนแรง ส่งผลให้สหรัฐอเมริกาหันมาให้ความสนใจจัดการกับกลุ่มก่อการร้าย ที่อาจต้องใช้เวลาและสรรพกำลังมากมายในการจัดการ

นอกจากนั้น ภายหลังจากการเข้าเป็นสมาชิกองค์การการค้าโลก (WTO) ในช่วงปลายปี ค.ศ. 2001 ยิ่งส่งผลให้การค้าระหว่างประเทศและภายในประเทศมีพลวัตมากขึ้นไปอีก ดังเช่น ในปี

* เศรษฐกิจแบบตลาดเป็นเครื่องมือสำคัญที่จีนใช้ผลักดันพลวัตทางเศรษฐกิจ และเป็นตัวแปรสำคัญในการกระตุ้นความเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจของจีน ตัวอย่างของกลไกตลาด ได้แก่ การแปรรูปรัฐวิสาหกิจ การพัฒนาภาคเกษตร และการส่งเสริมการลงทุนจากต่างประเทศ เป็นต้น

³¹ สมภพ มานะรังสรรค์, จีน มหาอำนาจในศตวรรษที่ 21: เศรษฐกิจหลังยุคปฏิรูป, หน้า 30 – 31.

³² Gordon G. Chang, Nuclear Showdown: North Korea Takes on the world (New York: Hutchinson, 2006, p.121.

³³ Samuel S. Kim, Northeast Asia in the Local – Regional – Global Nexus: Multiple Challenge and Contending Explanations (U.S.A.: Rowman & Littlefield, 2004), p.33.

ค.ศ. 2004 จีดีพีของจีนเพิ่มขึ้นอีกร้อยละ 9.4 สูงเป็นอันดับสองของโลกรองจากสหรัฐอเมริกา เท่านั้น จนกล่าวได้ว่า จีนเป็นประเทศที่มีอัตราการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจสูงที่สุดในโลก³⁴ ซึ่งนอกจากทำให้จีนกลายเป็นมหาอำนาจทางด้านเศรษฐกิจในลำดับต้นๆ ของโลกแล้ว ยังช่วยให้เศรษฐกิจในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ทุกภูมิภาคมีศักยภาพที่สูงขึ้นในสายตาประชาคมโลกอีกด้วย

หลังสงครามเย็น จีนดำเนินนโยบายสร้างความสัมพันธ์ที่ดีต่อประเทศเพื่อนบ้าน เช่น เกาหลีใต้และญี่ปุ่น เพื่อสนับสนุนสันติภาพและผ่อนคลายความตึงเครียดในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ไปพร้อมกัน ดังนั้น การที่จีนส่งเสริมความร่วมมือกับประเทศเพื่อนบ้านก็เพื่อให้สภาวะแวดล้อมระหว่างประเทศเอื้ออำนวยต่อนโยบายปฏิรูปของจีน เพราะจีนตระหนักว่า การพัฒนาประเทศจะไม่สามารถยั่งยืนได้ถ้าหากปราศจากสันติภาพ เนื่องจากในรอบหลายปีที่ผ่านมา จีนมีการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจที่ร้อนแรงสูงถึงร้อยละ 17 ของการเติบโตทั้งหมดของเศรษฐกิจโลก การที่จีนมีความสัมพันธ์ทางการค้าและการลงทุนกับเกาหลีใต้และญี่ปุ่น ยิ่งทำให้จีนมีผลประโยชน์มหาศาลทางด้านเศรษฐกิจในภูมิภาคนี้

ในส่วนความสัมพันธ์กับเกาหลีใต้นั้น จีนเริ่มดำเนินความสัมพันธ์ทางการทูตด้วยนับตั้งแต่ปี ค.ศ. 1992 จีนและเกาหลีใต้มีความสัมพันธ์แบบทวิภาคีในหลายด้าน* โดยในปี ค.ศ. 1998 จีนกับเกาหลีใต้ร่วมกันสร้างการเป็นหุ้นส่วนในศตวรรษที่ 21 และทั้งสองประเทศได้ย้่าถึงข้อตกลงในการสร้างความร่วมมือต่อกันทั้งสองฝ่ายอีกในปี ค.ศ. 2000 และในปี ค.ศ. 2003 จีนกับเกาหลีใต้ยังได้กระชับความสัมพันธ์ทางการเมือง เศรษฐกิจ และวัฒนธรรมต่อกันมากขึ้น ด้วยการที่ผู้นำทั้งสองประเทศแลกเปลี่ยนการเดินทางเยือนกันอย่างสม่ำเสมอ สำหรับการค้าในระดับทวิภาคีระหว่างจีนกับเกาหลีใต้มีสูงถึง 63.231 พันล้านเหรียญสหรัฐ โดยมากกว่าปีที่ผ่านมาถึงร้อยละ 43.4 เนื่องจากจีนมีมูลค่าการค้าส่งออกไปเกาหลีใต้จำนวน 20.096 พันล้านเหรียญสหรัฐ และนำเข้าสินค้าจากเกาหลีใต้ประมาณ 43.135 พันล้านเหรียญสหรัฐ ที่สำคัญคือ ในปัจจุบันจีนกลายเป็นตลาดภายนอกประเทศอันดับหนึ่งของเกาหลีใต้และเป็นคู่ค้าอันดับสามของเกาหลีใต้ ในขณะที่เกาหลีใต้เป็นคู่ค้าในอันดับห้าของจีน³⁵

³⁴ เขียน ธีระวิทย์. เสถียรภาพเศรษฐกิจของจีนและแนวโน้ม [2005]. แหล่งที่มา:

[http://www.thaiworld.org/th/thailand_monitor/answer.php?question_id=253\[28/12/2005\]](http://www.thaiworld.org/th/thailand_monitor/answer.php?question_id=253[28/12/2005]).

* จีนกับเกาหลีใต้ลงนามข้อตกลงทางการค้าต่อกันในวันที่ 30 กันยายน ค.ศ. 1992 และใช้บังคับในวันที่ 30 ตุลาคมของปีนั้น ในขณะที่ทั้งสองประเทศมีข้อตกลงความร่วมมือทางวัฒนธรรมต่อกันในวันที่ 28 มีนาคม ค.ศ. 1994 และมีผลบังคับใช้ในวันที่ 28 เมษายน ค.ศ. 1994

³⁵ Ibid; p.258.

ความสัมพันธ์อันราบรื่นระหว่างจีนและเกาหลีใต้ ทำให้ทั้งสองมีการค้าแบบทวิภาคีและความร่วมมือทางเศรษฐกิจต่อกันที่เติบโตขึ้นอย่างต่อเนื่อง จากสถิติของกระทรวงพาณิชย์ของจีน แสดงว่า ในปี ค.ศ. 2004 การค้าระหว่างจีนกับเกาหลีใต้สูงกว่าในรอบปีที่ผ่านมาถึงร้อยละ 42 คิดเป็นมูลค่ามากกว่า 90 พันล้านเหรียญสหรัฐ โดยจีนส่งออกไปเกาหลีใต้ประมาณ 27.82 พันล้านเหรียญสหรัฐซึ่งสูงกว่าในปี ค.ศ. 2003 ถึงร้อยละ 38.4 นอกจากนี้ เกาหลีใต้มีการลงทุนในจีนสูงถึง 6.25 พันล้านเหรียญสหรัฐ หรือคิดเป็นร้อยละ 45 ของการลงทุนในต่างประเทศทั้งหมดของเกาหลีใต้ จนในปัจจุบันจีนกลายเป็นตลาดต่างประเทศที่ใหญ่เป็นอันดับหนึ่งของเกาหลีใต้ และเป็นคู่ค้าใหญ่อันดับสามของเกาหลีใต้รองจากสหรัฐอเมริกาและญี่ปุ่น ในขณะที่เกาหลีใต้รั้งอันดับห้าในจำนวนคู่ค้ารายใหญ่ของจีน³⁶ และนอกจากจีนกับเกาหลีใต้จะมีความร่วมมือทางการค้า เศรษฐกิจและเทคโนโลยีกันแล้ว ทั้งสองประเทศยังมีความร่วมมือกันทางด้านอุตสาหกรรมและการลงทุนระหว่างกันอีกด้วย

ในขณะที่ความสัมพันธ์ระหว่างจีนกับญี่ปุ่นแม้จะไม่ราบรื่นเทียบเท่ากับเกาหลีใต้ ไม่ว่าจะเนื่องจากทั้งสองประเทศยังคงมีปัญหาความบาดหมางที่หลงเหลือมาจากประวัติศาสตร์สมัยสงครามโลกครั้งที่สอง และการที่ทั้งสองประเทศมีข้อพิพาทกันในเรื่องดินแดนในทะเลตะวันออกของจีน ที่เชื่อกันว่าเป็นแหล่งน้ำมันและแก๊สธรรมชาติอันอุดมสมบูรณ์ แต่ผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจเป็นปัจจัยสำคัญที่คอยเหนี่ยวรั้งมิให้ความขัดแย้งที่ว่าลุกลามบานปลาย เนื่องจากญี่ปุ่นมีความมั่นคงทางเศรษฐกิจที่สนองตอบความต้องการของจีนได้ จึงทำให้ตั้งแต่ทศวรรษ 1990 เป็นต้นมา การค้าและการลงทุนระหว่างจีนกับญี่ปุ่นมีการขยายตัวอย่างรวดเร็ว ทำให้ญี่ปุ่นกลายเป็นประเทศคู่ค้ารายใหญ่ที่สุดของจีนมาเป็นเวลานานกว่า 10 ปีแล้ว และจีนก็กลายเป็นคู่ค้ารายใหญ่อันดับสองของญี่ปุ่นด้วย

ในช่วงปี ค.ศ. 1995 ทั้งสองประเทศมีมูลค่าการค้าแบบทวิภาคีประมาณ 57.467 พันล้านเหรียญสหรัฐ จากการที่จีนนำเข้าสินค้าจากญี่ปุ่นจำนวน 29.005 พันล้านเหรียญสหรัฐ และส่งออกไปญี่ปุ่น รวม 28.463 พันล้านเหรียญสหรัฐ ในปี ค.ศ. 2003 ญี่ปุ่นมีการลงทุนในจีนถึงจำนวน 7.955 พันล้านเหรียญสหรัฐ และมีมูลค่าการค้าระหว่างกันที่เติบโตเพิ่มขึ้นถึง 133.573 พันล้านเหรียญสหรัฐ โดยจีนส่งสินค้าออกไปญี่ปุ่นประมาณ 59.422 พันล้านเหรียญสหรัฐ และ

³⁶ Jian Xu, "Promoting Peace and Stability in Northeast Asia," *Korea and World Affairs* (Spring 2005): 74.

นำเข้าสินค้าจากญี่ปุ่น 74.150 พันล้านเหรียญสหรัฐ (ตัวเลขทางการค้าไม่รวมกับการค้าผ่านทางฮ่องกงและมาเก๊า)³⁷

จากสถิติของกระทรวงพาณิชย์ของจีนแสดงว่า ในปี ค.ศ. 2004 การค้าแบบทวิภาคีของทั้งสองประเทศมีปริมาณรวมเท่ากับ 167.9 พันล้านเหรียญสหรัฐ โดยเพิ่มขึ้นจากปีที่ผ่านมาร้อยละ 25.7 ซึ่งปริมาณการส่งออกของจีนไปญี่ปุ่นมีมูลค่า 73.5 พันล้านเหรียญสหรัฐหรือขยายตัวเพิ่มขึ้นประมาณร้อยละ 23.7³⁸ และในปี ค.ศ. 2005 ทั้งสองประเทศมีปริมาณการค้ามูลค่ารวมเท่ากับ 189 พันล้านเหรียญสหรัฐ โดยจีนนำเข้าสินค้าจากญี่ปุ่น 109 พันล้านเหรียญสหรัฐ และส่งออกไปญี่ปุ่น 80 พันล้านเหรียญสหรัฐ หรือคิดเป็นร้อยละ 13.52 ของจำนวนการค้ากับต่างประเทศทั้งหมดของจีน และญี่ปุ่นกลายเป็นคู่ค้าอันดับหนึ่งของจีนแทนที่สหรัฐอเมริกาตั้งแต่ปี ค.ศ. 2002 ส่วนการลงทุนของญี่ปุ่นในจีนในปี ค.ศ. 2005 มีมูลค่ารวมถึง 6 พันล้านเหรียญสหรัฐและนับเป็นอันดับสี่ของการลงทุนจากต่างประเทศในจีน³⁹

นอกจากนั้น จีนยังได้รับผลประโยชน์จากการมีความสัมพันธ์กับญี่ปุ่นในด้านการลงทุนโดยตรงของญี่ปุ่นในจีน ที่ปริมาณเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วในช่วงครึ่งแรกของทศวรรษ 1990 โดยเพิ่มมากขึ้นกว่า 16 เท่าหรือเพิ่มจากจำนวน 263 ล้านดอลลาร์สหรัฐในปี ค.ศ. 1986 เป็น 4,440 ล้านดอลลาร์สหรัฐในปี ค.ศ. 1994 และในปี ค.ศ. 1996 จีนได้กลายเป็นแหล่งลงทุนที่ใหญ่ที่สุดของญี่ปุ่นในภูมิภาคเอเชีย และใหญ่เป็นอันดับสองของการลงทุนในต่างประเทศทั้งหมดของญี่ปุ่นรองจากสหรัฐอเมริกา ในขณะที่ญี่ปุ่นเป็นประเทศที่ลงทุนในจีนมากเป็นอันดับที่สี่รองจากฮ่องกง ไต้หวัน และสหรัฐอเมริกา อีกทั้งจีนยังเป็นประเทศที่ได้รับความช่วยเหลือทางเศรษฐกิจ (Official

³⁷Department of Policy Planning, Ministry of Foreign Affairs, People's Republic of China, *China's Foreign Affairs 2004*, p.187.

³⁸Ibid., p.73.

³⁹เขียน ธีระวิทย์, *บทบาทของจีนในเอเชีย* [ออนไลน์]. 2006. แหล่งที่มา: [http://www.thaiworld.org.th/thailand_monitor/answer/answer.php?question_id=592\[12/12/2006\]](http://www.thaiworld.org.th/thailand_monitor/answer/answer.php?question_id=592[12/12/2006]).

Development Assistance – ODA)* มากที่สุด โดยวัตถุประสงค์ของนโยบายโอดีเอ (ODA) ของญี่ปุ่นที่มีต่อจีนถูกกำหนดโดยผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจและการเมืองของญี่ปุ่น จากแนวนโยบายการค้าโดยทั่วไปของกระทรวงการต่างประเทศและอุตสาหกรรมของญี่ปุ่น (Ministry of Economy, Trade and Industry – METI หรือ MITI เดิม) โดยโอดีเอของญี่ปุ่นที่ให้แก่อินเดียประกอบด้วยเงินกู้ (loans) ความช่วยเหลือแบบให้เปล่า (grants) และ ความร่วมมือทางด้านวิชาการ (technical cooperation programs) อนึ่ง ความช่วยเหลือในรูปแบบเงินกู้มีสัดส่วนสูงที่สุด⁴⁰

ที่สำคัญคือ ทั้งจีน ญี่ปุ่น และเกาหลีใต้ ต่างมีความร่วมมือในระดับภูมิภาค และระหว่างประเทศผ่านช่องทางอาเซียนบวกสาม (ASEAN + 3) ที่เน้นทั้งการพัฒนาทางด้านเศรษฐกิจร่วมกัน ยิ่งทำให้นโยบายเปิดประเทศและปฏิรูปของจีน เชื่อมโยงผลประโยชน์กับภูมิภาคและโลกมากขึ้น (ถ้าหากนับรวมสหรัฐอเมริกาและสหภาพยุโรป) สำหรับการรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจอาเซียนบวกสาม (รายละเอียดของอาเซียนบวกสามดูเพิ่มเติมได้ที่หน้า 139) นั้น มีการประชุมครั้งแรกในเดือนธันวาคม ค.ศ.1997 และมีการประชุมสุดยอดร่วมกันในทุกๆปีเช่น ที่กรุงฮานอย (ค.ศ. 1998), กรุงมะนิลา (ค.ศ.1999), สิงคโปร์ (ค.ศ.2000) และ บรูไน (ค.ศ. 2001) เป็นต้น ซึ่งในทาง

* วัตถุประสงค์ของนโยบายโอดีเอ (ODA) ที่มีต่อจีนมีเป้าหมายสำคัญ 3 ประการ คือ 1) ขยายความสัมพันธ์ทางการค้าและความร่วมมือระหว่างประเทศทั้งสอง 2) ให้แน่ใจว่าจีนจะยังเป็นแหล่งส่งพลังงาน (energy supply) ที่สำคัญของญี่ปุ่น และเป็นตลาดส่งออกที่สำคัญของญี่ปุ่น และ 3) หลีกเลี่ยงการเดี่ยวจีนเพื่อรักษาสันติภาพและเสถียรภาพในภูมิภาคเอเชียตะวันออก โดยโอดีเอเป็นเครื่องมือทางด้านนโยบายของญี่ปุ่นต่อจีนที่ตั้งอยู่บนสมมติฐานหลัก 2 ประการ คือ เนื่องจากจีนเป็นประเทศที่มีประชากรมากที่สุดในโลก ความพยายามของจีนที่จะทำให้เศรษฐกิจมีความสมัยใหม่บรรลุผลอย่างรวดเร็วอาจก่อให้เกิดความไร้เสถียรภาพทางการเมือง ซึ่งอาจนำไปสู่การหลั่งไหลของผู้ลี้ภัยออกไปยังประเทศเพื่อนบ้านซึ่งรวมถึงญี่ปุ่นด้วย ญี่ปุ่นจึงอาจช่วยจีนรักษาเสถียรภาพทางการเมืองและความมั่นคงทางเศรษฐกิจ โดยการให้ความช่วยเหลือทางเศรษฐกิจ ซึ่งจะช่วยให้เกิดเสถียรภาพทางการเมืองและความมั่นคงในเอเชียตะวันออก

⁴⁰ ไชยวัฒน์ คำชู, นโยบายต่างประเทศญี่ปุ่น ความเปลี่ยนแปลงและความต่อเนื่อง, หน้า 216 -217.

ปฏิบัติแล้ว อาเซียนบวกสามเป็นการนำมาแทนที่กลุ่มเศรษฐกิจเอเชียตะวันออก (East Asian Economic Group- EAEG)* ทั้งหมดนี้แสดงให้เห็นว่า จีนได้นำตัวเองเข้าไปในกระแสโลกาภิวัตน์ที่นอกจากทำให้เกิดการพึ่งพาอาศัยกันแล้ว ยังสร้างผลประโยชน์ให้กับจีนทั้งในด้านความมั่นคงเข้มแข็งและความทันสมัย ดังนั้น จีนจึงต้องการให้การพัฒนาของตนดำเนินไปสู่ความมั่งคั่งด้วยความมั่นคง หากคาบสมุทรเกาหลีหลุดจากอาณานิเวศลัทธิ เพราะโครงการอาณานิเวศลัทธิของเกาหลีเหนือนับเป็นอุปสรรคสำคัญต่อการทำให้เกิดสันติภาพและเสถียรภาพบนคาบสมุทรเกาหลี อีกทั้งยังทำให้สภาวะแวดล้อมระหว่างประเทศไม่เอื้ออำนวยต่อการพัฒนาประเทศของจีนไปด้วย⁴¹

ดังนั้น ปัญหาอาณานิเวศลัทธิของเกาหลีเหนือจึงอาจเป็นอุปสรรคสำคัญต่อการพัฒนาเศรษฐกิจภายในประเทศของจีน ทั้งทางด้านการค้า การลงทุน และการเคลื่อนย้ายทุนระหว่างประเทศ สภาพการณ์ดังกล่าว จีนจึงต้องพยายามหาวิธีการทำให้ปัญหานิวเคลียร์ของเกาหลีเหนือยุติหรือคลี่คลายลงโดยเร็ว จะได้นำมาซึ่งสันติภาพถาวรและเสถียรภาพความมั่นคงบนคาบสมุทรเกาหลีและในภูมิภาคเอเชียตะวันออก ซึ่งถือเป็นการช่วยเอื้ออำนวยต่อการพัฒนาประเทศของจีนให้เป็นไปด้วยความราบรื่น และช่วยส่งเสริมจีนในการก้าวขึ้นมาเป็นมหาอำนาจทางเศรษฐกิจของโลกเพื่อรักษาจุดแห่งอำนาจทั้ง 2 ระดับ คือในระดับภูมิภาคและในระดับโลก

4.2. ปัจจัยภายนอก

ในส่วนของปัจจัยภายนอกประเทศ จะมีความสำคัญมากกว่าปัจจัยภายในประเทศ ซึ่งเป็นแรงผลักดันต่อการกำหนดบทบาทของจีนในวิกฤตินิวเคลียร์บนคาบสมุทรเกาหลี เนื่องจากความเชื่อมโยงระหว่างความมั่นคงกับเศรษฐกิจในปัจจุบัน จีนจึงให้ความสำคัญต่อสภาวะแวดล้อมระหว่างประเทศ ซึ่งความจำเป็นต่อการพัฒนาประเทศของตน สำหรับปัจจัยภายนอกได้แก่

* EAEG เป็นแนวความคิดริเริ่มของมหาเธร์ โมฮัมหมัด อดีตนายกรัฐมนตรีมาเลเซียใน ค.ศ.1990 แต่ประสบความล้มเหลว และนำกลับมาดำเนินการใหม่ในรูปแบบของการประชุมระดับผู้นำทางด้านเศรษฐกิจแห่งเอเชียตะวันออก (East Asian Economic Caucus) ในเดือนตุลาคม ค.ศ.1991.

⁴¹ ไชยวัฒน์ คำชู, นโยบายต่างประเทศญี่ปุ่น ความเปลี่ยนแปลงและความต่อเนื่อง, หน้า 220.

4.2.1. ความสำคัญทางด้านภูมิรัฐศาสตร์

การที่จีนกับเกาหลีเหนือมีพรมแดนติดต่อกันถึงประมาณ 1,400 กิโลเมตร โดยมีแม่น้ำยาลูกั้นพรมแดนทางทิศตะวันตก และแม่น้ำทูแมนที่ค่อนข้างตื้นเขินไหลผ่านเป็นเส้นแบ่งเขตแดนทางทิศตะวันออก⁴² ทำให้จีนถือว่าเกาหลีเหนือเป็นรัฐกันชนของตน และเปรียบเทียบเกาหลีเหนือเป็นเสมือนริมฝีปากที่คอยปกป้องพื้นที่หมายถึงจีน ในทางภูมิรัฐศาสตร์ เกาหลีเหนือเปรียบเสมือนรัฐกันชนของจีนเช่นกัน และถ้าหากเกาหลีเหนือล่มสลาย ย่อมส่งผลกระทบต่อความมั่นคงปลอดภัยของจีนอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ เพราะทำให้สหรัฐอเมริกาสามารถเข้ามาประชิดติดพรมแดนระหว่างจีนกับเกาหลีเหนือ ซึ่งถือเป็นภัยคุกคามต่อเสถียรภาพความมั่นคงของจีนโดยตรง

หากมองในเชิงภูมิประเทศของเกาหลีเหนือและคาบสมุทรเกาหลี ถือเป็นจุดยุทธศาสตร์สำคัญในการรักษาดุลแห่งอำนาจในภูมิภาคของจีน โดยเฉพาะอำนาจอิทธิพลของจีนบนคาบสมุทรเกาหลีนั้น เกาหลีเหนือจะช่วยเป็นตัวถ่วงดุลอำนาจที่ดีกับฝ่ายสหรัฐอเมริกาและเกาหลีใต้ ดังนั้น การที่จีนเข้ามาทำหน้าที่เป็นตัวกลางในการเจรจาไกล่เกลี่ยให้เกาหลีเหนือยุติโครงการพัฒนาอาวุธนิวเคลียร์ ก็เพื่อช่วยผ่อนคลายไม่ให้ความขัดแย้งระหว่างสหรัฐอเมริกากับเกาหลีเหนือบานปลายไปสู่การเผชิญหน้าและใช้กำลังความรุนแรงต่อกันในที่สุด ซึ่งถือเป็นการปกป้องความอยู่รอดปลอดภัยของเกาหลีเหนือ รวมทั้งการคงความเป็นมหาอำนาจของตนบนคาบสมุทรเกาหลีไปพร้อมกัน ส่งผลให้จีนเข้ามาทำหน้าที่เป็นตัวกลางในการเจรจาไกล่เกลี่ยให้เกาหลีเหนือยุติโครงการพัฒนาอาวุธนิวเคลียร์เพื่อช่วยผ่อนคลายไม่ให้ความขัดแย้งระหว่างสหรัฐอเมริกากับเกาหลีเหนือบานปลายไปสู่การเผชิญหน้าและใช้กำลังความรุนแรงต่อกันในที่สุดนั่นเอง

⁴² Peter M. Beck and Nicholas Reader, "China and North Korea," *Korea and World Affairs* (Spring 2006): 70.

4.2.2. ปัญหาในการอ้างสิทธิครอบครองอาวุธนิวเคลียร์ของเกาหลีใต้และญี่ปุ่น

โครงการพัฒนาและครอบครองอาวุธนิวเคลียร์อาจทำให้เกิดสถานการณ์ที่เรียกว่า “กับดักความมั่นคง”⁴³ (Security Dilemma) หรือแนวคิดด้านความมั่นคงที่เกิดขึ้นกับมุมมองของแต่ละฝ่าย และยังสะท้อนให้เห็นถึงผลกระทบที่ตามมาเมื่อต่างฝ่ายต่างดำเนินนโยบายแข่งขันกันเพื่อรักษาความมั่นคงของตนเอง โดยการทำให้อีกฝ่าย “ไม่มั่นคง” ด้วยการสะสมอาวุธ แสวงหาพันธมิตร และป้องปรามซึ่งกันและกัน ซึ่งในที่สุดแล้วก็อาจจะทำให้ทุกฝ่ายตกอยู่ในอันตรายและ “ไม่มั่นคง” ได้ โครงการนิวเคลียร์ของเกาหลีเหนืออาจมีผลกระทบแบบ “ลูกโซ่” เกิดขึ้นตามมาในกลุ่มประเทศเพื่อนบ้านของเกาหลีเหนือ เช่น เกาหลีใต้และญี่ปุ่น ที่ต้องขวนขวายแสวงหานิวเคลียร์มาใช้ในครอบครองบ้างเช่นกัน โดยมีข้ออ้างว่าเป็นการป้องกันตนเองจากภัยคุกคามของเกาหลีเหนือ ถ้าเป็นเช่นนั้น นอกจากจะไม่สามารถทำให้คาบสมุทรเกาหลีและเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ปลอดจากอาวุธนิวเคลียร์แล้ว ยังทำให้สันติภาพและเสถียรภาพบนคาบสมุทรเกาหลีและในภูมิภาคต้องสั่นคลอนเพิ่มขึ้นอีกด้วย ซึ่งขัดต่อนโยบายจีนที่มีต่อคาบสมุทรเกาหลีอย่างสิ้นเชิง

การที่เกาหลีใต้และญี่ปุ่นมีอาวุธนิวเคลียร์ย่อมสร้างความหวาดระแวงให้กับจีนมากขึ้น เนื่องจากทั้งสองประเทศถือเป็นพันธมิตรใกล้ชิดของสหรัฐอเมริกา จีนคงไม่อาจนิ่งเฉยต่อการครอบครองและพัฒนาอาวุธนิวเคลียร์ของประเทศเพื่อนบ้าน ซึ่งถือเป็นภัยคุกคามต่อความมั่นคงของจีน โดยเฉพาะกรณีญี่ปุ่นนั้น แม้ในเดือนกันยายน ค.ศ. 1997 รัฐบาลญี่ปุ่นและสหรัฐอเมริกาตกลงกันที่จะมีแนวทางใหม่สำหรับความร่วมมือด้านการป้องกันประเทศระหว่างทั้งสองประเทศก็ตาม แต่ภายหลังจากเหตุการณ์การก่อการร้ายในวันที่ 11 กันยายน ค.ศ. 2001 รัฐบาลญี่ปุ่นได้ทบทวนโครงร่างของโครงการป้องกันประเทศ (National Defense Program Outline – NDPO) ที่ร่างขึ้นในปี ค.ศ. 1995 ใหม่ โดยคำนึงถึงสถานการณ์ระหว่างประเทศในยุคหลังสงครามเย็น ทำให้ญี่ปุ่นหันมาเน้นมาตรการที่จะเสริมสร้างการป้องกันประเทศจากการโจมตีด้วยขีปนาวุธ จนถึงกับมีข้อเสนอให้ญี่ปุ่นพัฒนาอาวุธที่มีขีดความสามารถในการโจมตีดินแดนของศัตรู⁴⁴

⁴³ Robert Jervis, “Cooperation under the Security Dilemma,” *World Politics*, Vol.30, No.2 (1978): 167-214.

⁴⁴ Jitsuo Tsuchiyama, “Ironies in Japanese Defense and Disarmament Policy,” in Inoguchi Takashi and Purnendra Jain, eds., *Japanese Foreign Policy Today* (New York: Palgrave, 2000), 146-147.

- Lee, C.M. Rethinking Future Paths on Korean Peninsula. The Pacific Review 17: 2 (June 2004): 249 - 251.
- Lee, Choon-kun. War and Peace on the Korean Peninsula. Korea Focus 8: 2 (March/April 1999): 18 - 24.
- Lee, Chung Min. Rethinking Future Paths on Korean Peninsula. The Pacific Review 17: 2 (June 2004): 254 - 257.
- Liangui, Zhang. Hard Choice[Online]. 2006. Available from:
<http://www.bjreview.cn/EN/ml-Zhong/Index-2006-43-Z.htm>[26/10/2006].
- Liangui, Zhang. Troubled Talks [Online].2005. Available from:
<http://www.bjreview.com/cn/En-2005/lanmu/lanmu-world.htm> [05/05/2006].
- Lintner, Bertil. Great Leader, Dear Leader: Demystifying North Korea under the Kim Clan. Chiangmai: Silkworm Books, 2005.
- Lovell, David W. Asia – Pacific Security: Policy Challenges. Canberra: Asia Pacific Press, 2003.
- Mack, Andrew. Asian Flashpoint. Canberra: Allen & Unwin, 1993.
- McCormack, Gavan. Target North Korea: Pushing North Korea to the Brink of nuclear Catastrophe. New York: Nation Books, 2004.
- Michishita, Narushige. North Korea's first nuclear diplomacy, 1993-1994. The Journal of Strategic Studies 26: 4(December 2003): 22-24.
- Moltz, James Clay. U.S.-Russian Relations and the North Korean Crisis. Asian Survey 56: 5 (September/October 2005): 725-730.
- Moltz, James Clay and Alexandre Y. Mansourov. The North Korean Program: Security, Strategy and New Perspectives from Russia. New York: Routledge, 2000.
- Moon, Chung – in. Arms Control On the Korean Peninsula. Seoul: Yonsei University Press, 1996.
- Morrison, Charles E. Asia Pacific Security Outlook 2003. Tokyo: Japan Center for International Exchange, 2003.
- North Korea Profile [Online].2005. Available From:
http://www.nti.org/e_research/profiles/NK/index.htm [02/04/2006].

ในขณะที่เกาหลีใต้ ทงวานปาร์ค (Tong Whan Park) นักวิชาการด้านรัฐศาสตร์และนักวิจัยอาวุโสแห่งสถาบันเกาหลีเพื่อวิเคราะห์การป้องกันประเทศ (Korea Institute for Defense Analysis) ได้กล่าวว่า เกาหลีใต้เป็นอีกประเทศที่พยายามพัฒนาอาวุธนิวเคลียร์เป็นของตนเอง โดยเริ่มจากการที่อดีตประธานาธิบดีปาร์คจุงฮี (Park Chung-hee) ของเกาหลีใต้เคยวางแผนการขึ้นในช่วงกลางทศวรรษที่ 1970 เพื่อมุ่งจะครอบครองโรงงานโครงการนิวเคลียร์ของฝรั่งเศส แต่ถูกยับยั้งจากสหรัฐอเมริกา ซึ่งมีข้อแลกเปลี่ยนให้ว่ารัฐบาลปาร์คจุงฮีจะได้รับความช่วยเหลือในด้านพัฒนากองทัพของเกาหลีใต้ให้ทันสมัยและยกระดับมาตรฐานระบบขีปนาวุธพิสัยไกลของกองทัพอเมริกันที่ประจำอยู่ในเกาหลีใต้เป็นการตอบแทน กระนั้นรัฐบาลเกาหลีใต้ก็ยังไม่ละความพยายามในการครอบครองอาวุธนิวเคลียร์ เมื่อต่อมารัฐบาลอดีตประธานาธิบดีชุนดูวาน (Chun Doo-hwan) ให้ความสนใจในด้านเทคโนโลยีการผลิตอาวุธนิวเคลียร์อีกครั้งในปี ค.ศ. 1984 เมื่อมีข้อเสนอจากตัวแทนพลังงานปรมาณูของแคนาดา (Canadian Atomic Energy Agency) ที่จะให้มีการติดตั้งเครื่องปฏิกรณ์นิวเคลียร์แบบน้ำมวลเบาในเกาหลีใต้ แต่ได้รับการคัดค้านจากรัฐบาลสหรัฐอเมริกาอีกครั้งในที่สุด⁴⁵

ดังนั้น จีนจึงมุ่งหวังสนับสนุนให้เกาหลีเหนือยกเลิกโครงการนิวเคลียร์ เพื่อป้องกันไม่ให้เกิดอุบัติเหตุบานปลายจนมากระทบต่อความมั่นคงปลอดภัยต่อจีนโดยตรง เพราะถ้าหากทั้งเกาหลีใต้และญี่ปุ่นมีอาวุธนิวเคลียร์ไว้ในครอบครอง จะยิ่งทำให้เป้าหมายของจีนในการมุ่งรักษาสันติภาพและเสถียรภาพบนคาบสมุทรเกาหลีเป็นไปด้วยความยากลำบากมากขึ้น อีกทั้งกระทบอิทธิพลอำนาจดั้งเดิมของจีนในฐานะมหาอำนาจแห่งภูมิภาค และยังเป็นภัยคุกคามต่อความมั่นคงปลอดภัยของจีนเองด้วย

4.2.3. แรงผลักดันจากประเทศมหาอำนาจและอื่นๆ

(1) ญี่ปุ่น

หลังสงครามเย็น ความสัมพันธ์ระหว่างญี่ปุ่นและจีนยังไม่มี ความราบรื่นมากนัก เนื่องจากญี่ปุ่นมีความรู้สึกที่จีนเป็นภัยคุกคามต่อความมั่นคงของตน โดยผู้นำญี่ปุ่นแสดงความกังวลใจต่อโครงการสร้างกองทัพให้ทันสมัยของจีน ในขณะที่เดียวกัน จีนก็มองการเพิ่มงบประมาณการ

⁴⁵ Tong Whan Park, "Issues of Arms Control Between the Two Koreas," *Asian Surveys* 32: 4 (April 1992): 359.

ป้องกันประเทศ และการเสริมสร้างแสนยานุภาพทางทหารของญี่ปุ่นด้วยความแคลงใจ จีนยังโจมตีญี่ปุ่นว่าร่วมมือกับสหรัฐอเมริกาส่งเสริม “ภัยคุกคามจากจีน” และเห็นว่า “คำปฏิญญาร่วมกันระหว่างญี่ปุ่นกับสหรัฐอเมริกาเกี่ยวกับความมั่นคง” (Japan – U.S. Joint Declaration on Security) ที่ลงนามโดยผู้นำของสองประเทศนี้ ณ กรุงโตเกียวเมื่อวันที่ 17 เมษายน ค.ศ. 1996 มีเป้าหมายมุ่งมาที่จีน พร้อมทั้งวิจารณ์ว่า คำปฏิญญานั้นนอกจากแสดงความไม่ไว้วางใจจีนแล้ว ยังทำให้ภูมิภาคเอเชีย – แปซิฟิกไร้เสถียรภาพอีกด้วย เนื่องจากได้ขยายความร่วมมือด้านการทหารระหว่างญี่ปุ่นกับสหรัฐอเมริกาเพิ่มมากขึ้น จากที่เป็นแนวทางป้องกันมาเป็นแนวทางในเชิงรุก แม้ญี่ปุ่นจะออกมาปฏิเสธว่าการขยายความร่วมมือทางด้านความมั่นคงนี้ไม่ได้เป็นการ “สะกิดกัน” จีนแต่ประการใด⁴⁶

เมื่อจีนและญี่ปุ่นต่างประเมินความมั่นคงของตนอย่างจริงจัง ทั้งสองฝ่ายต่างมีโครงการพัฒนาอาวุธให้ทันสมัยสำหรับกองทัพเพื่อเพิ่มพูนความมั่นคงของตนในยามที่มีความไม่แน่นอน ปัญหาก็คือ ต่างฝ่ายต่างมองอีกฝ่ายหนึ่งว่ามีศักยภาพที่จะคุกคามต่อความมั่นคงของประเทศตน ในขณะที่ผลก็คือ ทั้งจีนและญี่ปุ่นมองการพัฒนาปรับปรุงกองทัพของอีกฝ่ายหนึ่งด้วยความหวาดระแวง⁴⁷ ในส่วนของจีนมีความรู้สึกที่ว่า ถ้าญี่ปุ่นปราศจากการสนับสนุนจากสหรัฐอเมริกา ก็อาจจะไม่ใช่ภัยที่น่ากลัวของจีนสักเท่าไร แต่จีนก็ยังหวัดวิตกต่อแสนยานุภาพทางทหารของญี่ปุ่นที่มีศักยภาพมากที่สุดประเทศหนึ่งในภูมิภาคเอเชีย – แปซิฟิก สำนักข่าวซินหัวของจีนอ้างว่า ตั้งแต่กลางทศวรรษ 1990 ญี่ปุ่นมีเรือรบหลักประจำการ 160 ลำ มีรถถัง 1,200 คัน และมีกำลังทางทหารบก 13 กองพลหรือในราวกว่า 200,000 นาย ทำให้จีนคิดว่า กำลังทหารของญี่ปุ่นนั้น ไม่มีลักษณะเพื่อป้องกันประเทศอีกต่อไปแล้ว และอาจเป็นภัยของการรื้อฟื้นลัทธิทหารนิยมของญี่ปุ่นมากกว่า⁴⁸

⁴⁶ ไชยวัฒน์ คำชู, นโยบายต่างประเทศญี่ปุ่น: ความเปลี่ยนแปลงและความต่อเนื่อง, หน้า 238 - 239.

⁴⁷ เรื่องเดียวกัน, หน้า 234.

⁴⁸ เรื่องเดียวกัน, หน้า 237.

ด้วยปัจจัยด้านภูมิรัฐศาสตร์ ทำให้ญี่ปุ่นเห็นว่าคาบสมุทรเกาหลีมีความสำคัญต่อความมั่นคงของตน ญี่ปุ่นเข้าไปมีบทบาทตั้งแต่ในวิกฤตินิวเคลียร์ฯ ครั้งแรก เมื่อสหรัฐอเมริกาต้องการกดดันเกาหลีเหนือด้วยการใช้มาตรการคว่ำบาตรทางเศรษฐกิจผ่านมติคณะมนตรีความมั่นคงสหประชาชาติ แม้สหรัฐอเมริกาไม่สามารถซื้อน้ำมันให้คล้อยตามได้ แต่สหรัฐอเมริกาก็พยายามให้ญี่ปุ่นและเกาหลีได้ร่วมคว่ำบาตรเกาหลีเหนือ แต่รัฐบาลของญี่ปุ่นไม่คล้อยตามมากนัก เนื่องจากพรรคเอสดีพีเจ* ซึ่งร่วมรัฐบาลอยู่เห็นว่า ญี่ปุ่นควรจะสนับสนุนมติคว่ำบาตรก็ต่อเมื่อสหประชาชาติมีมติออกมา และเมื่อจีนคัดค้านการคว่ำบาตรเกาหลีเหนือ สหรัฐอเมริกาได้เรียกร้องให้ญี่ปุ่นยับยั้งการส่งเงินขององค์กรโซเรน โซเรน (Chosen Soren)** ไปเกาหลีเหนือ และช่วยส่งกองกำลังบำรุงสำหรับกองกำลังทหารสหรัฐอเมริกาหลายหมื่นคนไปเสริมกำลังในเกาหลีได้ แม้แต่การเจรจาระหว่างประธานาธิบดีคลินตันกับ คิมอิลซุง ผู้นำเกาหลีเหนือ ญี่ปุ่นได้ถูกดึงเข้ามาเกี่ยวข้องกับความมั่นคงของคาบสมุทรเกาหลีด้วย จนในที่สุด ญี่ปุ่นต้องเข้าไปมีส่วนร่วมในองค์การซีดีดี ดังที่กล่าวมาแล้วในบทที่ 3 หน้า 82

หลังจากเกาหลีเหนือได้ยิงขีปนาวุธแต่ไปตอง ข้ามน่านฟ้าของญี่ปุ่นในวันที่ 31 สิงหาคม ค.ศ. 1998 ไปแล้ว ญี่ปุ่นได้ประกาศระงับการให้ความช่วยเหลือทางอาหารแก่เกาหลีเหนือทั้งหมดรวมทั้งลดการสนับสนุนทางการเงินให้แก่องค์การซีดีดี นอกจากนี้ ญี่ปุ่นยังประกาศเข้าร่วมในการทำวิจัยกับสหรัฐอเมริกาเกี่ยวกับการป้องกันขีปนาวุธจำเพาะบริเวณ (Theatre Missile Defense - TMD) ในเดือนตุลาคม ค.ศ. 1998 แม้จะได้รับการคัดค้านจากจีน แสดงให้เห็นว่านโยบายของญี่ปุ่นต่อคาบสมุทรเกาหลียังคงได้รับอิทธิพลจากนโยบายของสหรัฐอเมริกา จนกระทั่งเกิดวิกฤตินิวเคลียร์ครั้งที่สอง เมื่อเกาหลีเหนือประกาศถอนตัวจากการเป็นภาคีของสนธิสัญญาเอ็นพีทีในเดือนมกราคม ค.ศ. 2003 ญี่ปุ่นในฐานะเป็นพันธมิตรกับสหรัฐอเมริกา ได้ร่วมกดดันเกาหลีเหนือให้ยกเลิกโครงการผลิตอาวุธนิวเคลียร์ โดยมีเงินพยายามเข้ามาใกล้เคียง

* เป็นพรรคสังคมนิยมประชาธิปไตยแห่งญี่ปุ่นหรือพรรคเอสดีพีเจ (Socialist Democratic Party of Japan - SDPJ) ที่ร่วมรัฐบาลในสมัยของนายกรัฐมนตรีโฮโซกาวา โมริฮิโร (Hosokawa Morihiro) ซึ่งเป็นยุคแห่งรัฐบาลผสมจาก 8 พรรคการเมือง โดยเข้ามาบริหารประเทศระหว่าง ค.ศ.1993 - 1994

** เป็นองค์กรหนึ่งของสมาคมชาวเกาหลีที่อาศัยอยู่ในญี่ปุ่นประมาณ 200,000 คน โดยตั้งขึ้นในปี ค.ศ. 1955 เพื่อให้การสนับสนุนและทำหน้าที่ติดต่อสัมพันธ์กับพรรคคนงานเกาหลีเหนือ อีกทั้งเป็นองค์กรสำคัญในญี่ปุ่นที่ส่งเงินจำนวนมหาศาลให้แก่เกาหลีเหนือ ซึ่งคาดว่าประมาณปีละ 650 - 850 ล้านดอลลาร์สหรัฐ แต่บางแหล่งระบุว่าอาจสูงถึง 1,000 - 1,800 ล้านดอลลาร์สหรัฐ โดยเงินเหล่านี้ส่วนมากได้จากกิจการปาจิงโกะ (pachinko) และยังสามารถนำไปใช้ในการรณรงค์หาเสียงของนักการเมืองของพรรคเอสดีพีเจด้วย

เพื่อให้เกิดการเจรจาระหว่างเกาหลีเหนือกับสหรัฐอเมริกา ซึ่งก็ไม่ประสบความสำเร็จ จนในที่สุดทุกฝ่ายได้ตกลงที่จะเจรจาร่วมกัน 6 ฝ่าย

จากการที่บทบาทของญี่ปุ่นต่อคาบสมุทรตอกอยู่ภายใต้การชี้นำของสหรัฐอเมริกา จึงกลายเป็นหนึ่งในแรงผลักดันให้จีนเข้าไปมีส่วนร่วมในวิกฤตินิวเคลียร์บนคาบสมุทรเกาหลี ดังนั้น นอกจากเพื่อถ่วงดุลอำนาจกับสหรัฐอเมริกาและญี่ปุ่นแล้ว จีนยังเกรงว่า มาตรการที่สหรัฐอเมริกาและญี่ปุ่นใช้จัดการกับเกาหลีเหนือ ไม่ว่าจะเป็นการคว่ำบาตรหรือการใช้กำลัง จะกลายเป็นสาเหตุให้เกาหลีเหนือต้องถูกโดดเดี่ยวจากประชาคมโลก และอาจเป็นที่มาของการล่มสลายเกาหลีเหนือได้ ซึ่งเป็นสิ่งที่จีนไม่ต้องการเห็น และผลลัพธ์ดังกล่าว จะยิ่งทำให้สหรัฐอเมริกาและญี่ปุ่นเป็นภัยคุกคามต่อความมั่นคงของจีนมากยิ่งขึ้นด้วย

(2) สหประชาชาติ

นับตั้งแต่สงครามเกาหลีจนถึงวิกฤตินิวเคลียร์บนคาบสมุทรเกาหลี สหประชาชาติได้เข้าไปมีบทบาทสำคัญในฐานะผู้ระงับข้อพิพาทที่ตอกอยู่ภายใต้การครอบงำของสหรัฐอเมริกาตลอดมา แม้จะมีหน้าที่สำคัญในการรักษาสันติภาพโลก แต่สหประชาชาติก็ยังไม่สามารถปฏิบัติภารกิจได้อย่างมีประสิทธิภาพ และการที่จีนเป็นหนึ่งในสมาชิกถาวรของคณะมนตรีความมั่นคงแห่งสหประชาชาติ โดยมีหน้าที่ในการระงับข้อพิพาทระหว่างประเทศ จึงเป็นแรงผลักดันสำคัญที่ทำให้จีนเข้ามามีบทบาทสำคัญร่วมกับสหประชาชาติในการแก้ไขปัญหาอาวุธนิวเคลียร์ของเกาหลีเหนือ

สำหรับเหตุผลที่จีนใช้สิทธิในการคัดค้านการคว่ำบาตรต่อเกาหลีเหนือในวิกฤตินิวเคลียร์บนคาบสมุทรเกาหลีครั้งแรกนั้น ก็เพื่อต้องการปกป้องเกาหลีเหนือจากสหรัฐอเมริกาที่ใช้คณะมนตรีความมั่นคงเป็นเครื่องมือ ส่วนวิกฤตินิวเคลียร์ฯ ครั้งที่สองนั้น เมื่อเกาหลีเหนือทดลองยิงขีปนาวุธและระเบิดนิวเคลียร์ได้ดินในปี ค.ศ.2006 จีนกลับร่วมลงมติที่ 1718 ของคณะมนตรีความมั่นคง เพื่อประณามและคว่ำบาตรเกาหลีเหนือ ก็เพราะจีนเห็นว่า พฤติกรรมของเกาหลีเหนือในครั้งนี้น่าสมควรที่จะได้รับการลงโทษจากจีนบ้าง เนื่องจากเกาหลีเหนือทำให้คาบสมุทรเกาหลีและเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ตอกอยู่ในภาวะตึงเครียดอันเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืนของ

จีน กระนั้นก็ดี แม้สหรัฐอเมริกาและญี่ปุ่น* จะพยายามใช้มติสหประชาชาติบีบบังคับเกาหลีเหนือให้ ล้มสลายในทางอ้อม แต่จีนเพียงต้องการใช้มติดังกล่าวนี้นี้เป็นการสั่งสอนและกดดันให้เกาหลีเหนือ ยอมกลับคืนสู่โต๊ะเจรจา และล้มเลิกโครงการพัฒนาและครอบครองอาวุธนิวเคลียร์เท่านั้น⁴⁹

(3) อาเซียนบวกสามและการประชุมเออาร์เอฟ

อาเซียนกรอบความร่วมมืออาเซียนบวกสาม (อาเซียน+3)* เกิดขึ้นในปี ค.ศ. 1997 ในช่วงที่เกิดวิกฤตทางการเงินในภูมิภาคเอเชียตะวันออก โดยมีการหารือกันระหว่างผู้นำ ของประเทศสมาชิกอาเซียนและผู้นำของจีน ญี่ปุ่น และเกาหลีใต้เป็นครั้งแรก ณ กรุงกัวลาลัมเปอร์ เมื่อเดือนธันวาคม ค.ศ.1997 นับแต่นั้นเป็นต้นมา การประชุมสุดยอดอาเซียนบวกสามก็ได้จัดขึ้น เป็นประจำทุกปีในช่วงเดียวกับการประชุมสุดยอดอาเซียน แต่กรอบความร่วมมืออาเซียนบวก สามเริ่มเป็นรูปเป็นร่างมากขึ้นภายหลังที่มีการออกแถลงการณ์ร่วมว่าด้วยความร่วมมือในภูมิภาค เอเชียตะวันออก (Joint Statement on East Asia Cooperation) ในการประชุมสุดยอดผู้นำ อาเซียนบวกสามครั้งที่ 3 ณ กรุงมะนิลาในเดือนพฤศจิกายน ค.ศ.1999 ได้ระบุถึงความร่วมมือใน

* ญี่ปุ่นเป็นประเทศที่มีปฏิริยาต่อต้านการกระทำของเกาหลีเหนือรุนแรงและแข็งกร้าวที่สุด โดยทันทีที่ ทราบว่าเกาหลีเหนือทดลองยิงขีปนาวุธ ญี่ปุ่นก็สั่งให้ระงับการติดต่อกับเกาหลีเหนือ พร้อมกับเสนอ สหประชาชาติให้เรียกประชุมคณะมนตรีความมั่นคง ซึ่งญัตติของญี่ปุ่นเรียกร้องให้มีมติประณามเกาหลีเหนือ และดำเนินการคว่ำบาตรทางเศรษฐกิจ และเทคโนโลยีต่อเกาหลีเหนือ นอกจากนั้น ก็ยังพยายามใช้มาตรการ ตอบโต้เกาหลีเหนือด้วยการห้ามนำเข้าสินค้าทั้งหมดจากเกาหลีเหนือ โดยหวังให้กระทบต่อเศรษฐกิจ ภายในประเทศเกาหลีเหนือ

⁴⁹เขียน ธีระวิทย์. การทดลองระเบิดนิวเคลียร์ของเกาหลีเหนือ: สหประชาชาติทำอะไรบ้าง (4) [ออนไลน์]. 2006. แหล่งที่มา:

[http://www.thaiworld.org.th/include/answer_search.php?question_id=590\[12/12/2006\]](http://www.thaiworld.org.th/include/answer_search.php?question_id=590[12/12/2006]).

* อาเซียนบวกสามมีกลไกการประชุมร่วมกัน 4 ระดับ ได้แก่ การประชุมอธิบดีอาเซียนบวกสาม การประชุมเจ้าหน้าที่อาวุโสอาเซียนบวกสาม การประชุมรัฐมนตรีต่างประเทศอาเซียนบวกสาม และการประชุมสุดยอดผู้นำอาเซียนบวกสาม นอกจากนี้ ยังมีการหารือร่วมกันในระดับเจ้าหน้าที่ระดับสูงและระดับรัฐมนตรีใน สาขาต่างๆ ในการประชุมสุดยอดอาเซียนบวกสาม ครั้งที่ 2 ณ กรุงฮานอย เมื่อเดือนธันวาคม ค.ศ. 1998 ได้มี มติเห็นชอบให้มีการจัดตั้งกลุ่มวิสัยทัศน์เอเชียตะวันออก (East Asia Vision Group - EAVG) เพื่อระดมความคิด และแสวงหาวิธีการขยายความร่วมมือในด้านต่างๆ ของประเทศในภูมิภาคเอเชียตะวันออก ต่อมาที่ประชุมสุดยอดอาเซียนบวกสามครั้งที่ 4 ณ สิงคโปร์ เมื่อเดือนพฤศจิกายน ค.ศ. 2000 มีมติให้จัดตั้งกลุ่มศึกษาเอเชีย ตะวันออก (East Asia Study Group: EASG) เพื่อพิจารณาและประเมินข้อเสนอแนะของกลุ่ม EAVG กลุ่ม EASG ได้พิจารณาคัดสรรมาตรการที่เสนอแนะโดยกลุ่ม EAVG จำนวน 26 มาตรการ แบ่งเป็นมาตรการระยะ สั้น 17 มาตรการ มาตรการระยะปานกลาง ระยะยาว และที่ต้องศึกษาเพิ่มเติม 9 มาตรการ

อนาคตระหว่างอาเซียนกับจีน ญี่ปุ่น และเกาหลีใต้ในสองสาขาหลัก คือ สาขาเศรษฐกิจและสังคม ซึ่งได้แก่ความร่วมมือด้านเศรษฐกิจ การเงินการคลัง การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์และสังคม การพัฒนาทางด้านเทคนิคและวิทยาศาสตร์ สารสนเทศและวัฒนธรรม และความร่วมมือด้านการพัฒนา อีกสาขาหนึ่งคือการเมืองและอื่นๆ ได้แก่ ความร่วมมือด้านการเมือง ความมั่นคง และประเด็นความมั่นคงข้ามชาติ (transnational issues)⁵⁰

เนื่องจากการเติบโตและศักยภาพทางเศรษฐกิจของเอเชียตะวันออกเฉียงโดยมีจีนเป็นแกนกลางของภูมิภาคดังกล่าว และกลยุทธ์ในการพัฒนาแบบภูมิภาคนิยมในเอเชียตะวันออกเฉียงได้รับการปรับเปลี่ยนให้มีเป้าหมายสำคัญในการลดการแข่งขันทางเศรษฐกิจระหว่างประเทศกับจีน ตลอดจนการขยายโอกาสความร่วมมือต่าง ๆ เช่น ด้านการค้า การลงทุนระหว่างกันให้มากขึ้น อาเซียนบวกสามจึงเป็นแนวทางการเพิ่มโอกาสความร่วมมือระหว่างจีน ญี่ปุ่น และเกาหลีใต้ ผสมกับความร่วมมือทางเศรษฐกิจของอาเซียนทั้งในระดับทวิภาคีและพหุภาคี ทำให้ความร่วมมือภูมิภาคเดิมของกลุ่มอาเซียนมีการขยายตัวเติบโตใหญ่ในขอบเขตที่กว้างขวางมากขึ้นจนมีสัดส่วนของจีดีพีรวมร้อยละ 20 ของจีดีพีรวมของโลก และช่วยให้เอเชียตะวันออกเฉียงในปัจจุบันมีพลวัตมากกว่าภูมิภาคอื่นใดในโลกด้วย

การที่บทบาทของจีนในอาเซียนบวกสามมีผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจร่วมกับเกาหลีใต้ ญี่ปุ่น และประเทศในอาเซียน จึงยิ่งช่วยสนับสนุนให้การพัฒนาของจีนมีการเจริญเติบโตรวดเร็วมากขึ้น และเป็นแรงผลักดันให้จีนให้ความสำคัญต่อเสถียรภาพความมั่นคงของภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงในระดับสูง และเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้จีนต้องเข้าไปมีส่วนในการคลี่คลายปัญหานิวเคลียร์บนคาบสมุทรเกาหลี เพื่อมุ่งให้คาบสมุทรเกาหลีปลอดจากอาวุธนิวเคลียร์ และมีสันติภาพอย่างแท้จริง โดยจีนพยายามโน้มน้าวเกาหลีเหนือให้เข้าร่วมในการเจรจาสันติภาพก็เพื่อหลีกเลี่ยงไม่ให้เกิดปัญหาความขัดแย้งนั้นบานปลาย แม้ในบางครั้งจีนต้องใช้ทั้งความอดทนและอดกลั้นต่อพฤติกรรมของเกาหลีเหนือ นอกจากนั้น จีนยังพยายามใช้การเจรจาไกล่เกลี่ยเพื่อไม่ให้สหรัฐอเมริกา และพันธมิตรตัดสินใจใช้กำลังความรุนแรงต่อเกาหลีเหนือไปพร้อมกัน

⁵⁰ กรอบความร่วมมืออาเซียน + 3 [ออนไลน์]. 2005. แหล่งที่มา:

<http://www.mfa.go.th/internet/document/751.doc> [12/06/2005].

นอกจากอาเซียนบวกสามที่เน้นความร่วมมือทางด้านเศรษฐกิจในภูมิภาคแล้ว สมาคมประชาชาติเอเชียตะวันออกเฉียงใต้หรืออาเซียน (The Association of Southeast Asian Nations – ASEAN) ยังให้ความสำคัญต่อประเด็นด้านความมั่นคงด้วย และเมื่อมีการจัดตั้งการประชุมอาเซียนว่าด้วยความร่วมมือทางการเมืองและความมั่นคงในภูมิภาคเอเชีย – แปซิฟิกหรือการประชุมเออาร์เอฟขึ้น และเมื่อมีการประชุมเป็นครั้งแรก อาเซียนได้เชิญจีนเข้าร่วมการประชุมเออาร์เอฟด้วยในเดือนกรกฎาคม ค.ศ. 1994 อีกสองปีต่อมา จีนได้เป็นคู่เจรจาของอาเซียนอย่างเป็นทางการในเดือนกรกฎาคม ค.ศ. 1996 เท่ากับเป็นการเปิดโอกาสให้จีนสามารถสานต่อนโยบายต่างประเทศของตน ด้วยการสถาปนา “ความสัมพันธ์เชิงหุ้นส่วนกับประเทศเพื่อนบ้านที่เชื่อถือกันเพื่อนำไปสู่ศตวรรษที่ 21” (Good Neighboring Partnership of Mutual Trust in the Twenty – first Century)

หลังจากเหตุการณ์ในวันที่ 11 กันยายน ค.ศ. 2001 ความสำคัญของเวทีการประชุมเออาร์เอฟยิ่งเด่นชัดขึ้น เนื่องจากเป็นเวทีเดียวในภูมิภาคที่มีการหารือในด้านการเมืองและความมั่นคงส่งผลให้ในการประชุมรัฐมนตรีต่างประเทศอาเซียน – จีน เมื่อวันที่ 19 มิถุนายน ค.ศ. 2003 ณ กรุงพนมเปญ จีนได้เสนอให้เพิ่มการหารือด้านการเมืองและความมั่นคง ทำให้มีการหยิบยกปัญหาอาวุธนิวเคลียร์ของเกาหลีเหนือเข้าหารือในที่ประชุมด้วย โดย หลี่จ้าวชิง รัฐมนตรีกระทรวงต่างประเทศจีนได้กล่าวในการประชุมว่า “จีนมีความต้องการให้คาบสมุทรเกาหลีปราศจากอาวุธนิวเคลียร์ จีนมุ่งมั่นทำงานหนักร่วมกับประชาคมระหว่างประเทศ ก็เพื่อต้องการให้มีสันติภาพถาวรเกิดขึ้นบนคาบสมุทรแห่งนี้ และคิดว่าวิธีที่ดีที่สุดเพื่อบรรลุสู่เป้าหมายก็คือ กระบวนการเจรจา เรายังเชื่อว่า ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องมีความจริงจังต่อกัน ความตั้งใจจริง และความเชื่อมั่นจะช่วยให้การเจรจาเดินต่อไปข้างหน้า และแก้ไขปัญหได้อย่างสันติ”⁵¹ และจีนได้รับเป็นเจ้าภาพจัดการประชุมเออาร์เอฟทางด้านนโยบายด้านความมั่นคงขึ้นเป็นครั้งแรกระหว่างวันที่ 4 – 6 พฤศจิกายน ค.ศ. 2004 ณ กรุงปักกิ่ง โดยจีนได้ร่วมแถลงการณ์ว่าด้วยความร่วมมือด้านความมั่นคงที่ไม่ใช่ดั้งเดิม (Declaration on China – ASEAN Non - traditional Security Cooperation) ด้วย

โดยสรุป นอกจากการประชุมเออาร์เอฟจะนำวิกฤตินิวเคลียร์บนคาบสมุทรเกาหลีที่ส่งผลกระทบต่อสันติภาพและความมั่นคงของภูมิภาคมาดำเนินงานในลักษณะการทูตเชิงป้องกัน และยังใช้การประชุมเวทีนี้กดดันเกาหลีเหนือแล้ว เวทีนี้นับเป็นอีกแรงผลักดันสำคัญให้จีนเข้าไปมีบทบาทในวิกฤตินิวเคลียร์บนคาบสมุทรเกาหลี จากสาเหตุที่ผู้นำจีนต้องการใช้เวทีนี้ เพื่อช่วย

⁵¹ China wants nuclear – weapon free Korean peninsula [Online]. 2003. Available from: <http://www.china.org.cn/english/international/67529.htm>[20/06/2003].

ป้องกันภูมิภาคเอเชีย – แปซิฟิกไม่ให้ถูกครอบงำโดยสหรัฐอเมริกา ในขณะที่เดียวกัน ยุทธศาสตร์นี้ก็พยายามถ่วงดุลแห่งอำนาจระหว่างจีน สหรัฐอเมริกา และญี่ปุ่น ดังนั้น จึงเป็นการสอดคล้องกับยุทธศาสตร์ของจีนที่เจียงเจ๋อหมิงกล่าวไว้ว่า “จีนเห็นว่าความมั่นคงแบบพหุภาคีในเอเชียเป็นประโยชน์ต่อจีน นอกจากนั้นความมั่นคงในภูมิภาคต้องขึ้นอยู่กับการรักษาดุลแห่งอำนาจที่ไม่มีประเทศใดมีบทบาทเด่นกว่ากัน ซึ่งทำให้เสถียรภาพความมั่นคงเกิดจากสภาวะแวดล้อมระหว่างประเทศที่เป็นพหุภาคี”⁵²

4.2.4. ภาวะโลกาภิวัตน์

โลกาภิวัตน์เป็นภาวะที่สภาวะแวดล้อมของโลกเปลี่ยนแปลงไป และส่งผลให้โลกทั้งโลกมีความเชื่อมโยงกันมากขึ้น ในขณะที่เดียวกันก็ผลักดันให้ประเทศในโลกต้องแข่งขันและปรับตัวเข้าหากันมากขึ้น จึงเป็นกระแสที่โลกกลายเป็นหนึ่งเดียว และเป็นโลกที่ไร้พรมแดนสามารถเชื่อมโยงติดต่อกันได้หมด แนวคิดเรื่องโลกาภิวัตน์จึงหมายถึงกระบวนการที่ก่อให้เกิดความเปลี่ยนแปลงต่อความสัมพันธ์ของสังคมส่วนต่างๆ ในโลก โดยมีลักษณะไม่ยึดติดกับดินแดนและไม่มีเรื่องขงระยะทางเข้ามาเกี่ยวข้อง แม้แต่เรื่องของภูมิศาสตร์ก็ไม่ใช่อุปสรรคแต่อย่างใด อนึ่ง โลกาภิวัตน์อาจสรุปว่า เป็นลักษณะของการข้ามพรมแดนของรัฐ มีการติดต่อสัมพันธ์ และมีเครือข่ายที่ขยายกว้างขึ้น และครอบคลุมมากกว่าเดิม นอกจากนั้นก็มีการพึ่งพาอาศัยหรือเป็นการปฏิสัมพันธ์เกี่ยวข้องและเชื่อมโยงกัน ตลอดจนมีการเคลื่อนย้ายถ่ายเทอย่างรวดเร็ว และยังส่งผลกระทบต่อบุคคลและชุมชนอื่นในโลกด้วย สำคัญก็คือ ภาวะโลกาภิวัตน์ได้ก่อให้เกิดความเปลี่ยนแปลงขึ้นในนโยบายของจีน ทั้งในผลที่เป็นรูปธรรมของการดำเนินนโยบายแบบพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน ในระดับระหว่างประเทศที่มีมากขึ้นของจีน และยังส่งผลกระทบต่อจีน ซึ่งปรากฏออกมาในหลายมิติด้วยกัน⁵³ ได้แก่

ก. ด้านเศรษฐกิจ มิตินี้เห็นได้จากการที่จีนดำเนินนโยบายเปิดประเทศด้านเศรษฐกิจ ด้วยการรับทุนต่างชาติ การส่งเสริมการค้าระหว่างประเทศ และการนำเศรษฐกิจของตนไปผูกไว้กับเศรษฐกิจโลกมากขึ้น

ข. ความมั่นคงและเศรษฐกิจ ซึ่งสองประเด็นนี้ได้รับความสำคัญในการกำหนด

⁵² Gaye Christofferson, "China and the Asia – Pacific," *Asian Survey* 36(November 1996):

16.

⁵³ จีระพร จีระนันท์กิจ, นโยบายต่างประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีนต่อสหรัฐอเมริกาในยุคประธานาธิบดีคลินตัน (ค.ศ. 1993 -2001), หน้า 121 -122.

นโยบายของจีนที่เท่าเทียมกัน ซึ่งแตกต่างไปจากสมัยสงครามเย็น⁵⁴ เป็นอย่างมาก และสอดคล้องกับหลักการของแนวคิดการพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน

ค. การต่างประเทศ เห็นได้จากนโยบายต่างประเทศของจีนในยุคที่ปรับตัวเข้ากับสภาวะแวดล้อมระหว่างประเทศที่เปลี่ยนไปมากขึ้น เช่น นโยบายเปิดประเทศและปฏิรูป และต่อมาเน้นการเข้ามามีบทบาทในการรักษาสันติภาพโลก การพัฒนา การสร้างเสถียรภาพในภูมิภาค และการเป็นมิตรกับนานาประเทศ

ง. ความร่วมมือระหว่างประเทศ เพื่อมุ่งให้จีนยกสถานะของตนเอง และเข้าสู่กติกาสากลมากขึ้น อันจะเป็นประโยชน์ต่อจีนในการเรียนรู้ที่จะอยู่รอดในภาวะโลกาภิวัตน์ เช่น การเข้าร่วมในองค์การระหว่างประเทศต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นในการประชุมเออาร์เอฟ อาเซียนบวกสาม หรือการเป็นหนึ่งในสมาชิกความร่วมมือทางด้านเศรษฐกิจแห่งเอเชีย - แปซิฟิกหรือเอเปก (Asia – Pacific Economic Cooperation - APEC)

จ. ด้านอื่นๆ เช่น การสื่อสารและคมนาคม ด้านการศึกษา ด้านวัฒนธรรม และด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี เป็นต้น

อนึ่ง ผู้วิจัยจะทำการวิเคราะห์ถึงบทบาทของจีนต่อวิกฤตินิวเคลียร์บนคาบสมุทรเกาหลี โดยเน้นพิจารณาเฉพาะโลกาภิวัตน์ที่เป็นมิติทางด้านความมั่นคงและทางด้านเศรษฐกิจเท่านั้น เพื่อหาสาเหตุที่เป็นปัจจัยผลักดันให้จีนเข้าไปมีส่วนร่วมในปัญหาดังกล่าว ดังต่อไปนี้

(1) มิติทางด้านเศรษฐกิจ

ภายหลังจากจีนดำเนินนโยบายเปิดประเทศและปฏิรูป จนกระทั่งเศรษฐกิจของจีนได้พัฒนามาถึงในระดับหนึ่ง ภาวะโลกาภิวัตน์ซึ่งมีผลกระทบต่อจีนและทำให้เกิดการขยายตัวของกิจกรรมทางเศรษฐกิจที่เชื่อมโยงจนทำให้เกิดการพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน ภาวะโลกาภิวัตน์เป็นระบบใหม่ของโลกที่มาแทนที่สงครามเย็นที่สิ้นสลายไป ทำให้เกิดการบูรณาการเข้าด้วยกัน และมีกระบวนการที่มีพลวัตเคลื่อนไปตลอดเวลา ทำให้ทุนนิยมเสรีและการปฏิวัติในเทคโนโลยี

⁵⁴ จีระพร จีระนันท์กิจ, นโยบายต่างประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีนต่อสหรัฐอเมริกาในยุคประธานาธิบดีคลินตัน (ค.ศ. 1993 -2001), หน้า 119. เนื่องจากสงครามเย็นมีโครงสร้างอำนาจของตัวเองที่เป็นการสร้างสมดุลระหว่างสหรัฐอเมริกาและสหภาพโซเวียต สงครามเย็นจึงมีกฎเกณฑ์ในตัวเองทั้งในด้านกิจการระหว่างประเทศและด้านเศรษฐกิจ โดยแบ่งโลกออกเป็นค่ายคอมมิวนิสต์ ค่ายตะวันตก และค่ายที่เป็นกลาง ซึ่งทุกประเทศในโลกสังกัดค่ายใดค่ายหนึ่งและมีมาตรฐานของตัวเองที่มีอาวุธนิวเคลียร์เป็นตัววัดขีดความสามารถของประเทศนั้นๆ

สารสนเทศและโทรคมนาคมช่วยเร่งผลักดันให้จีนที่เปิดประเทศด้านเศรษฐกิจ วัฒนธรรมต่างชาติ และส่งเสริมการค้าระหว่างประเทศ จีนจึงนำเศรษฐกิจของตนไปผูกไว้กับเศรษฐกิจของโลกมากขึ้น หรือกล่าวได้ว่า สภาพแวดล้อมระหว่างประเทศที่เปลี่ยนแปลงไปเป็นแบบโลกาภิวัตน์ ถือเป็นหนึ่งในแรงผลักดันและปัจจัยที่สำคัญที่ทำให้จีนต้องเปิดประเทศและติดต่อกับโลกภายนอกมากยิ่งขึ้น ภาวะโลกาภิวัตน์จึงเข้ามามีบทบาทสำคัญต่อการกำหนดนโยบายต่างประเทศจีน และยังทำให้ผู้นำจีนดำเนินนโยบายทั้งในลักษณะเชิงรุกและรับ เช่น การที่จีนพยายามเข้าร่วมในกิจการระหว่างประเทศด้วยความกระตือรือร้น และบางครั้งอาจจะต้องยินยอมเสียผลประโยชน์ในบางประเด็นในระดับที่เหมาะสมเพื่อให้ได้มาซึ่งผลประโยชน์ที่เหนือกว่า

โดยเฉพาะการเข้าเป็นสมาชิกองค์การการค้าโลกของจีน มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงบทบาทของจีนในเวทีระดับพหุภาคีที่มีขอบข่ายกว้างขวางที่สุด นอกจากทำให้ก้าวอย่างของจีนในเวทีสากลแห่งนี้เป็นที่จับตามองจากนานาชาติ เนื่องจากเศรษฐกิจของจีนมีขนาดใหญ่และมีการขยายตัวเร็วมาก จากการศึกษาของ ไทเหวิน นักเศรษฐศาสตร์ชาวจีนแห่งศูนย์กลางเพื่อการวิจัยเศรษฐกิจจีน มหาวิทยาลัยปักกิ่ง ระบุว่าในนิตยสารบิสซิเนส วีคลี่ (Business Weekly) เมื่อเดือนธันวาคม ค.ศ. 1999 ว่า การเป็นสมาชิกขององค์การการค้าโลกจะช่วยให้จีดีพีของจีนขยายตัวร้อยละ 3⁵⁵ และเมื่อจีนได้เข้าเป็นสมาชิกลับตั้งแต่ในช่วงปลายปี ค.ศ. 2001 เป็นต้นมา ไม่เพียงแต่มีความเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจอย่างเด่นชัดภายในประเทศเท่านั้น หากแต่ปฏิสัมพันธ์ของจีนกับเศรษฐกิจโลกยังทำให้จีนมีหลักประกันของกฎเกณฑ์การค้าจากระบบสากล และการปรับตัวตามกฎระเบียบโลก ดังนั้น จีนจึงได้รับผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจจากภาวะโลกาภิวัตน์ที่ช่วยตอบสนองต่อการพัฒนาของตนเป็นอย่างดี ไม่ว่าจะเป็นในด้านการค้าหรือการลงทุน ซึ่งแม้จะต้องเผชิญกับการแข่งขันกับนานาประเทศเพิ่มมากขึ้น แต่ในขณะเดียวกัน ก็สามารถดึงดูดการลงทุนและกิจกรรมทางด้านเศรษฐกิจอื่นๆ จากต่างประเทศได้เพิ่มมากขึ้นเช่นกัน

โดยสรุป ภาวะโลกาภิวัตน์มีส่วนทำให้เศรษฐกิจจีนขยายตัวเป็นอย่างมาก เห็นได้จากการค้าระหว่างประเทศในปี ค.ศ. 2005 มีมูลค่ารวม 1,422 พันล้านเหรียญสหรัฐ เพิ่มขึ้นร้อยละ 23.2 จากมูลค่าการค้ารวมของปีที่ผ่านมา และในปี ค.ศ. 2006 การค้าของจีนมีมูลค่าถึง 1,760 พันล้านเหรียญสหรัฐ หรือเพิ่มขึ้นร้อยละ 23.8 ในส่วนของการลงทุนระหว่างประเทศนั้น มูลค่าเงินลงทุนต่างชาติในจีนในปี ค.ศ. 2005 มีมูลค่าประมาณ 60,300 ล้านเหรียญสหรัฐ และระหว่างเดือนมกราคม – กันยายน ค.ศ. 2006 จีนได้อนุมัติให้บริษัทต่างชาติเข้าไปลงทุนในจีนมากกว่า

⁵⁵ สมภพ มานะรังสรรค์, จีน: มหาอำนาจในศตวรรษที่ 21, หน้า 108.

3,000 บริษัท คิดเป็นมูลค่าประมาณ 42,589 ล้านดอลลาร์สหรัฐ โดยปัจจุบัน จีนเป็นแหล่งรองรับเงินทุนต่างประเทศมากเป็นอันดับสามของโลก รองจากสหรัฐอเมริกาและสหราชอาณาจักร⁵⁶

(2) มิติทางด้านความมั่นคง

ภาวะโลกาภิวัตน์ยังทำให้เกิดความสัมพันธ์และการติดต่อแลกเปลี่ยนกันไปทั่วโลก โดยมีขอบข่ายกว้างขวางมหาศาล มีความเข้มข้น ความรวดเร็ว และมีผลกระทบกว้างขวางทั่วไปหมด แม้แต่แนวคิดความมั่นคงก็ปรับเปลี่ยนจากความมั่นคงดั้งเดิม กลายมาเป็นความมั่นคงใหม่ (non-traditional security) ที่ส่งผลให้อาวุธที่มีขีดความสามารถทางการทำลายสูง ซึ่งนอกจากจะไม่ใช่อาวุธเพื่อการสู้รบอีกต่อไป หากแต่ยังถูกนำมาใช้เป็นเครื่องมือต่อรองอีกด้วย ดังเช่นกรณีที่เกาหลีเหนือกระทำต่อสหรัฐอเมริกา และประเทศต่างๆ ในวิกฤตินิวเคลียร์ที่เกิดขึ้นหลังสงครามเย็นบนคาบสมุทรเกาหลี และอาจกล่าวได้ว่า ระบบโลกในยุคหลังสงครามเย็นเป็นระบบการเมืองโลกที่มีความซับซ้อนกันในหลายมิติและหลายระดับ เช่น การก่อการร้าย ซึ่งถือเป็นจุดเปลี่ยนแปลงสำคัญของการเมืองระหว่างประเทศ

โลกาภิวัตน์ยังมีส่วนทำให้โครงการพัฒนา ผลิต และครอบครองอาวุธนิวเคลียร์ของเกาหลีเหนือกลายเป็นปัญหาที่เกี่ยวข้องกับการก่อการร้ายข้ามชาติ เนื่องจากเกาหลีเหนือทุ่มเทใช้งบประมาณของประเทศในการพัฒนากองทัพในจำนวนมหาศาลเพื่อสนองต่อนโยบายทหารนำหน้าการเมือง แต่การประสพภัยธรรมชาติอยู่บ่อยครั้งก็ส่งผลให้เกิดปัญหาเศรษฐกิจภายในประเทศ จนเกาหลีเหนือถูกจัดให้เป็นประเทศที่มีปัญหาทางเศรษฐกิจในลำดับที่ 117 จากจำนวนที่มีการสำรวจทั้งหมด 119 ประเทศทั่วโลก

ดังนั้น เพื่อแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจและความอดอยากของชาวเกาหลีเหนือ เกาหลีเหนือจึงมีความจำเป็นต้องทำการค้าขายและส่งออกอาวุธ รวมทั้งขึ้นสนธิสัญญาของซีปนาอาวุธและเทคโนโลยีต่างๆ ให้กับประเทศและกลุ่มก่อการร้ายต่างๆ ที่ต้องการมีอาวุธเหล่านี้ไว้ในครอบครองมาตั้งแต่ในช่วงสงครามเย็น ซึ่งประเทศที่เป็นลูกค้าของเกาหลีเหนือ ได้แก่ อิหร่าน อียิปต์ ปากีสถาน ลิเบีย และซีเรีย เป็นต้น

⁵⁶ สาธารณรัฐประชาชนจีน [ออนไลน์]. แหล่งที่มา:

[http://www.mfa.go.th/web/2386.php?id=63\[12/02/2007\]](http://www.mfa.go.th/web/2386.php?id=63[12/02/2007]).

สำหรับการส่งออกอาวุธของเกาหลีเหนือนั้น หน่วยงานควบคุมและลดอาวุธของสหรัฐอเมริกา (The U.S. Arms Control and Disarmament Agency: ACDA) ระบุว่า เกาหลีเหนือเป็นประเทศสำคัญที่ส่งออกอาวุธไปยังประเทศในแถบตะวันออกกลาง เช่น ในปี ค.ศ. 1990 เกาหลีเหนือส่งออกอาวุธมูลค่าประมาณ 200 ล้านดอลลาร์สหรัฐ แต่อาจเป็นการซื้อขายในระบบแลกเปลี่ยนสินค้า (barter trade) เนื่องจากเกาหลีเหนือส่งซื้อสินค้าน้ำมันจากประเทศตะวันออกกลางในปีนั้นด้วยปริมาณ 950,000 ตัน หรือมูลค่าประมาณ 160 ล้านดอลลาร์สหรัฐ ในปี ค.ศ. 1991 ในขณะที่เกาหลีเหนือส่งออกอาวุธมูลค่า 180 ล้านดอลลาร์สหรัฐ เกาหลีเหนือได้ส่งซื้อน้ำมันปริมาณ 750,000 ตัน หรือมูลค่า 103 ล้านดอลลาร์สหรัฐ⁵⁷

กระแสโลกาภิวัตน์ที่โลกไร้พรมแดนและมีการติดต่อเชื่อมโยงกันทั่วโลก ทำให้เกาหลีเหนือเข้าไปมีส่วนเกี่ยวข้องกับพัวพันกับเครือข่ายค้าขายอาวุธระดับโลกของอาบูล คาเดียร์ ข่าน (Abdul Qadeer Khan) หรือ เอ.คิว.ข่าน (A.Q.Khan) นักวิทยาศาสตร์ชาวปากีสถาน ผู้จบการศึกษาระดับปริญญาเอกมาจากประเทศเยอรมนี โดยเชื่อกันว่า ดอกเตอร์ข่านเป็นผู้มีบทบาทสำคัญและมีประวัติเกี่ยวข้องกับโครงการพัฒนาอาวุธนิวเคลียร์ของเกาหลีเหนือ* ที่สำคัญคือ ในการสอบสวนดอกเตอร์ข่านโดยรัฐบาลประธานาธิบดีมูซาร์ราฟของปากีสถานเมื่อวันที่ 4 กุมภาพันธ์ ค.ศ. 2004 และเขาได้สารภาพว่า ในระหว่างการเยือนเกาหลีเหนือเมื่อ 5 ปีก่อนนั้น พบว่าเกาหลีเหนือสามารถผลิตอาวุธนิวเคลียร์สำเร็จแล้ว 3 ลูก⁵⁸ นอกจากนั้น ความสัมพันธ์ระหว่างเกาหลีเหนือกับเครือข่ายดอกเตอร์ข่านมีส่วนทำให้ปากีสถานกลายเป็นหนึ่งในจำนวนประเทศที่เป็นลูกค้าซื้ออาวุธนิวเคลียร์และซิปนาจุกจากเกาหลีเหนืออีกด้วย แต่ที่เป็นประเด็นร้อนแรงต่อความมั่นคงของ

⁵⁷ Andrew J.Coe, "North Korea's New Cash Crop," *The Washington Quarterly* 28 (Summer 2005): 75-79.

* ดอกเตอร์ข่านเคยเป็นผู้ช่วยจัดหาทั้งแบบและอุปกรณ์ชิ้นส่วนในการผลิตอาวุธนิวเคลียร์ให้กับเกาหลีเหนือ ในช่วงต้นทศวรรษที่ 2000 ข้อมูลจากหน่วยข่าวกรองของสหรัฐอเมริกากล่าวหาว่า ดอกเตอร์ข่านเป็นศูนย์กลางเครือข่ายการค้าขายอาวุธนิวเคลียร์และซิปนาจุกที่สำคัญที่สุดแห่งหนึ่งของโลก แม้แต่ดอกเตอร์ข่านยังออกมายอมรับว่า เขาขายเทคโนโลยีอาวุธนิวเคลียร์ให้กับอิหร่าน ลิเบีย และเกาหลีเหนือ ในส่วนของเกาหลีเหนือ นั้น เป็นที่ทราบกันโดยทั่วไปว่า อดีตประธานาธิบดีเบนาลี บูตโต แห่งปากีสถานเคยเดินทางไปเยือนเกาหลีเหนือในปี ค.ศ.1994 และรัฐบาลปากีสถานในขณะนั้นยังได้จ่ายเงินให้กับดอกเตอร์ข่านเพื่อเป็นค่าตอบแทนในการให้ความช่วยเหลือโครงการนิวเคลียร์ของเกาหลีเหนือ ในเวลาต่อมา ดอกเตอร์ข่านได้เป็นตัวแทนของรัฐบาลปากีสถานเดินทางไปเกาหลีเหนือถึง 13 ครั้งด้วยกัน เพื่อคอยให้ความช่วยเหลือเกาหลีเหนือทางด้านความรู้เทคโนโลยีในการผลิตซิปนาจุก

⁵⁸ Seongwhun Cheon, "North Korea nuclear crisis," *Korea and World Affairs* 29 (Fall 2005): 347.

ประชาคมโลกก็คือ ปากีสถาน อิหร่าน และซีเรียเป็นกลุ่มประเทศที่ได้รับการคาดหมายว่าเป็นหนึ่งในฐานะที่มั่นของกลุ่มก่อการร้าย⁵⁹

จากกรณีดังกล่าว ทำให้จีนมีความหวั่นวิตกว่า อาวุธร้ายแรงส่วนหนึ่งอาจตกไปอยู่ในการครอบครองของกลุ่มก่อการร้ายบางกลุ่ม ที่เป็นภัยคุกคามต่อความมั่นคงของจีน โดยเฉพาะเมื่อการก่อการร้ายกลายเป็นภัยข้ามชาติที่จีนไม่อาจคาดเดาหรือประเมินต่อไปได้ว่าจะเป็นปัญหาต่อความมั่นคงปลอดภัยของจีนหรือไม่ในอนาคต และจีนยังเกรงอีกว่า ถ้าเกาหลีเหนือต้องล่มสลายลงจากการเผชิญหน้ากับสหรัฐอเมริกา อาวุธนิวเคลียร์ของเกาหลีเหนือจะต้องถูกสหรัฐอเมริกายึดครอง และนำมาใช้เป็นเครื่องมือในการแผ่อิทธิพลของตนเหนือคาบสมุทรเกาหลี ซึ่งการกระทำดังกล่าว จีนคงยอมรับไม่ได้ถ้าต้องถูกทำลายอำนาจจากมหาอำนาจนอกภูมิภาค นอกจากนั้นยังทำให้จีนไม่รู้สึกมั่นใจในเสถียรภาพความมั่นคงของตนเองอีกด้วย ด้วยเหตุผลเหล่านี้ จีนจึงต้องการให้เกาหลีเหนือยุติการพัฒนาและครอบครองอาวุธนิวเคลียร์

แต่ในอีกมุมมองหนึ่ง โลกาภิวัตน์ได้ช่วยให้จีนอยู่ในฐานะมหาอำนาจในเอเชียและของโลก โดยสามารถใช้ความร่วมมือกับนานาประเทศและองค์การต่างๆ เพื่อถ่วงดุลอำนาจและต่อต้านนโยบายต่างประเทศสหรัฐอเมริกาได้มากขึ้น นอกจากนั้น การมีพลังภายใต้ภาวะโลกาภิวัตน์ที่เป็นโลกแห่งข้อมูลข่าวสารเช่นทุกวันนี้ (information globalization) ทำให้จีนสามารถใช้ประโยชน์จากข้อมูลข่าวสารในการกดดันสหรัฐอเมริกาได้อีกด้วย เช่นในกรณีที่สหรัฐอเมริกาดำเนินนโยบายด้านความมั่นคงที่ขัดแย้งต่อความรู้สึกของประชาคมโลก อย่างเช่นในกรณีวิกฤตินิวเคลียร์บนคาบสมุทรเกาหลี ข้อมูลข่าวสารโดยเฉพาะจากอินเทอร์เน็ตและโทรทัศน์ผ่านดาวเทียม ซึ่งจีนมีไว้ในครอบครอง ไม่ว่าจะเป็นเว็บไซต์ของทางการจีน หรือโทรทัศน์ผ่านดาวเทียมอย่างซีซีทีวีของจีนสามารถเผยแพร่และแพร่ภาพข้อมูลข่าวสารที่เอื้อประโยชน์ให้กับจีนได้ไม่น้อยไปกว่าสื่อต่างๆ ของสหรัฐอเมริกา ซึ่งส่งผลให้นานาชาติสามารถรับรู้ข้อเท็จจริง และเรื่องราวในปัญหาความขัดแย้งระหว่างเกาหลีเหนือกับสหรัฐอเมริกาได้มากขึ้น

ดังนั้น จะเห็นว่า ภาวะโลกาภิวัตน์เป็นอีกแรงผลักดันที่ทำให้จีนเข้าไปมีบทบาทในวิกฤตินิวเคลียร์บนคาบสมุทรเกาหลี เนื่องจากการที่โลกไร้พรมแดนก่อให้เกิดผลกระทบต่อจีนในหลายด้าน โดยเฉพาะมิติทางด้านเศรษฐกิจและความมั่นคงซึ่งทำให้จีนต้องให้ความสำคัญเป็นกรณี

⁵⁹ A.Q.Khan's Network [Online]. 2006. Available from:

<http://www.globalsecurity.org/wmd/dprk/khan-dprk.htm> [05/12/2006].

พิเศษ เพราะผลที่เกิดจากภาวะโลกาภิวัตน์อาจเป็นทั้งตัวสนับสนุน และขับเคลื่อนพลวัตทางเศรษฐกิจภายในและภายนอกประเทศ แต่ในขณะเดียวกัน มิติทางความมั่นคงก็อาจกลายเป็นอุปสรรคต่อสถานะแวดล้อมระหว่างประเทศที่เอื้ออำนวยต่อการพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืนของจีน

โดยสรุป บทบาทของจีนต่อวิกฤตินิวเคลียร์บนคาบสมุทรเกาหลีเป็นผลที่เกิดจากแรงผลักดันของปัจจัยภายในและภายนอก ไม่ว่าจะเป็นแนวคิดของผู้นำ นโยบายภายในประเทศ และความสัมพันธ์เชิงประวัติศาสตร์ระหว่างจีนกับเกาหลีเหนือ ความสัมพันธ์ของทั้งสองประเทศเชิงเศรษฐกิจ ปัญหาผู้ลี้ภัยชาวเกาหลีเหนือ รวมถึงนโยบายด้านการค้าและการลงทุนของจีนกับเกาหลีเหนือ ตลอดจนผลที่เกิดจากนโยบายเปิดประเทศและนโยบายปฏิรูป จนทำให้จีนมีการค้าและการลงทุนกับต่างประเทศ ทั้งหมดนี้ถือเป็นปัจจัยภายใน

ในขณะที่ ปัจจัยภายนอกประเทศ อย่างเช่น ปัจจัยด้านภูมิรัฐศาสตร์ แนวความคิดเรื่องกับดักความมั่นคง ภาวะโลกาภิวัตน์ ตลอดจนแรงผลักดันจากญี่ปุ่น รวมทั้งองค์กรสหประชาชาติ อาเซียนบวกสามและเวทีเออาร์เอฟ ล้วนเป็นปัจจัยสำคัญที่ผสมผสานก่อให้เกิดเป็นบทบาทของจีนในวิกฤตินิวเคลียร์บนคาบสมุทรเกาหลีหลังสงครามเย็น แต่ขณะเดียวกัน ปัจจัยภายนอกถือเป็นแรงผลักดันมากกว่าปัจจัยภายใน ต่อการตัดสินใจของจีนให้เข้าไปมีบทบาทในวิกฤติฯ ดังกล่าว เนื่องจากจีนต้องปรับตัวอยู่ร่วมกับยุคโลกาภิวัตน์ ที่ทำให้โลกไร้พรมแดนและมีความเป็นหนึ่งเดียว

ดังนั้น การดำเนินนโยบายเปิดประเทศและปฏิรูปให้ต่อเนื่องและมีประสิทธิภาพ ยิ่งทำให้จีนต้องตระหนักถึงสถานะแวดล้อมระหว่างประเทศ ที่ต้องเอื้ออำนวยต่อการพัฒนาประเทศให้ราบรื่นและยั่งยืนต่อไป จีนจึงต้องแสดงบทบาทสร้างสรรค์ ด้วยการนำสันติวิธีมาแก้ไขและคลี่คลายปัญหาความขัดแย้งระหว่างเกาหลีเหนือและสหรัฐอเมริกาที่มีความเปราะบาง และอาจลุกลามบานปลายจนกลายเป็นประวัติศาสตร์ซ้ำรอยเฉกเช่นเดียวกับสงครามเกาหลีที่เกิดขึ้นในอดีตที่ผ่านมา